

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖ
 Luonnonvaraosasto
 Ylitarkastaja
 Jussi Laanikari

Muistio
 22.12.2017

Dnro 1874/01.03/2017

Maa- ja metsätalousministeriön asetus poikkeusluvilla sallittavasta ahman metsästyksestä metsästysvuonna 2017–2018

Pääasiallinen sisältö

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa vahvistetaan suurimmat sallitut saalismäärät ahman rauhoituksesta poikkeamiseksi sekä eräitä aluerajoituksia.

Lukumäärällisesti esitetään asetuksen voimassaoloajalle **kahdeksan (8)** yksilön ahmakiintiötä pohjoiselle ja itäiselle poronhoitoalueelle. Kannanhoitoalueen osa-alueiden tarkka jako on esitetty myöhemmin muistion kohdassa 3.2. Alueelliset rajoitukset.

Luonnonvarakeskus arvioi Suomessa olevan vuonna 2017 noin 220–250 ahmaa, joista arviolta noin 100 yksilöä liikkuu poronhoitoalueella. Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueilla arvioidaan liikkuvan yhteensä noin 40–60 ahmaa, jotka kuuluvat Fennoskandian yhteiseen ahmapopulaatioon. Kolmen pohjoisimman kunnan eteläpuolisessa Suomessa arvioidaan elävän todennäköisesti noin 180–190 ahmaa.

Skandinaavisen kannan yksilömäärä oli vuonna 2011 noin 900–1 200 ahmaa, joista eli Ruotsissa 580–780 ja Norjassa 340–430 yksilöä. Euroopan puoleisessa osassa Venäjää arvioitiin olleen vuonna 2000 noin 1 500 ahmaa. Poronhoitoalueen poikkeuslupien myöntäminen perustuisi porovahinkojen mahdollisimman tehokkaaseen vähentämiseen. Asetusluonnoksen mukainen enimmäismäärä on 3,2–3,6 % Suomen ahmakannasta ja noin 8 % poronhoitoalueella liikkuvien ahmojen lukumäärästä. Poronhoitoalueen ahman porotalouselinkeinolle aiheuttamat vahingot ovat edelleen huomattavat. Ahman aiheuttamia porovahinkoja tulee erityisen paljon kolmen pohjoisimman kunnan alueella (Inari, Utsjoki ja Enontekiö). Ruotsalaisnorjalaisessa tutkimuksessa¹ havaittiin ahman tappavan lähellä Suomen poronhoitoalueen pohjoisosia sijaitsevilla tutkimusalueilla Finnmarkissa ja Tromssan alueella talvella keskimäärin noin kaksi poroa kuukaudessa, ja kesällä jonkin verran enemmän. Suotuisissa oloissa ahma voi raadella yhden yön aikana toista kymmentä poroa. Kesäaikaisia vahinkoja ei juuri löydetä (kuva 8). Ruotsissa tunturialueella tehdyn mallinnuksen mukaan ahmapentueen tappama poromäärä voisi olla jopa 94 poroa.² Poronhoitoalueen ahmapentueiden määrää Suomessa ei tiedetä, mutta kahdeksan ahman poisto vaikutus olisi kahden poron kuukausimäärällä vähintään 192 poroa vähemmän vuodessa.³ Jos kaikki säästyneet porot olisivat vaatimia, niiden arvo olisi laskennallisella korvausarvolla laskien noin 440 000 euroa ja Lex Halla -paliskunnassa 520 000 euroa.

Suomessa kirjattiin vuonna 2016 ahman tappamia poroja 2796 (vuonna 2015: 2 557) ja laskennallinen vahinko oli noin 6,37 miljoonaa euroa. Vuoden 2017 ahman tappamia poroja on jo ilmoitettu 2 731 kappaletta (kuvat 5 ja 7). Laskennallinen ahmojen aiheuttama vahinko porotaloudelle on yli 6 miljoonaa euroa vuonna 2017. Ennakoarvioiden perusteella poronhoitoalueen suurpetojen aiheuttamat vahingot

¹ Mattisson et al: Predation or scavenging? Prey body condition influences decision-making in a facultative predator, the wolverine. 2016 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ecs2.1407/pdf>

² Hobbs et al. Native predators reduce harvest of reindeer by Sámi pastoralists. 2012. Ecological Applications 23(5):1640-1654.1-15.

³ 8 x 2 poroa/kk x 12 kk=192 poroa

tulevat olemaan n. 11,4 miljoonaa euroa (kuva 6). Komission Suomelle sallima maksuvaltuus on enintään 10 miljoonaa euroa.⁴ Maksuvaltuuden ylitys jouduttaneen riistavahinkolain mukaisesti leikkaamaan korvauksia kaikilta porovahinkoa kärsineiltä. Suurpetojen kotieläin-, viljelys- ja mehiläisvahinkojen korvaamista maksuvaltuus tai siitä seuraava mahdollinen leikkaaminen ei koske, mutta koska vuoden 2018 talousarviossa ei ole riittävästi määrärahoja, on todennäköistä, että noin 2 miljoonan euron leikkaus koskee kaikkia vahinkoja.

Poronhoitoalueella ei ole metsästyksen ohella käytännössä toteutettavissa muita tyydyttäviä ratkaisuja ahmojen aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi, sillä vapaasti laiduntavien porojen suojaaminen on käytännössä mahdotonta, ja vahinkoja syntyy porojen valvonnasta ja laitumilla läsnäolosta huolimatta (usein yöaikaan).

Pohjoismaisten ahmakantojen hoitoa koskevissa käytännöissä on vallinnut maakohtaisia eroja. Norjassa metsästettiin metsästysvuonna 2016–2017 69 ahmaa, vuotta aiemmin saalis oli 44 yksilöä. Ruotsissa pyynti on ollut vähäisempää ja se on keskittynyt erityisen paljon porovahinkoja aiheuttaneisiin ahmoihin. Suomessa ahma oli kokonaan rauhoitettu vuosina 1982–2016. Kevättalvella 2017 metsästettiin poronhoitoalueen seitsemässä poronhoitoalueen pohjoisosan paliskunnassa riistakeskuksen poikkeusluvalla yhteensä kahdeksan (8) ahmaa.

Suomen riistakeskuksen tapauskohtaiseen harkintaan perustuvien vahinkoperusteisten poikkeuslupien nojalla tapahtuvassa pyynnissä tulee pyrkiä varmistamaan, ettei saaliiksi joudu naaras, jolla on pennut pesässä, tai jota alle vuoden ikäinen pentu seuraa. Metsästystapahtumat ja pyynnin mahdollinen valikoiva kohdistuminen paljon vahinkoa aiheuttaviin ahmayksilöihin tulee myös dokumentoida. Ahman poistot tulee myös toteuttaa valvotummin kuin tähän mennessä muiden suurpetojen osalta on toteutettu. Lupaehdoissa tulee erityisesti korostaa, että pyynnin tuloksesta tulee ilmoittaa myös Suomen riistakeskuksen ja poliisin lisäksi Metsähallituksen erätarkastajalle. Samoin tulee toimia poikkeuslupan nojalla pyyntiin osallistuvien henkilöiden nimien, pyyntiin lähdön ja pyyntialueen ilmoittamisessa eli niiden osalta ilmoittamisvelvoite laajenee nykyisestä Metsähallituksen erätarkastajiin. Poikkeuslupan kohdistuessa Natura 2000 -alueelle, jossa ahma on mainittu alueen tietolomakkeella, tulee Suomen riistakeskuksen ilmoittaa poikkeusluvasta ja saadusta saalista myös ELY -keskukselle.

1 Nykytila

Ahma rauhoitettiin koko maassa vuonna 1982 ja voimassa olevan metsästyslain (615/1993) 37 §:n mukaan ahma on aina rauhoitettu. Rauhoituksesta voidaan poiketa vain Suomen riistakeskuksen luvalla metsästyslain 41 §:n 1 momentin nojalla 41 a §:ssä säädettyin edellytyksin, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuksien määrää voidaan säädellä maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, jossa määritellään suurin sallittu aluekohtainen saalismäärä ottaen huomioon suotuisan suojelun tason säilyminen. Lisäksi Valtioneuvoston asetuksella metsästyslaissa säädettyistä poikkeusluvista (452/2013) voidaan antaa tarkempia säännöksiä poikkeuslupan myöntämisessä noudatettavasta menettelystä, poikkeuslupaan liitettävistä määräyksistä, poikkeuslupan nojalla saadun saaliin ilmoittamisesta ja poikkeamisen edellytysten arvioinnista. Ahman pienen kannan ja hitaan lisääntymisen takia ahman rauhoituksesta ei myönnetty poikkeuksia yli 30 vuoteen, eikä sille ole muista suurpedoista poiketen ollut voimassa maa- ja metsätalousministeriön asetusta suurimmista sallituista saalismääristä. Kevättalvella 2017 tilanne muuttui, kun maa- ja metsätalousministeriön asetuksella (88/2017) sallittiin metsästysvuonna 2016–2017 enintään kahdeksan ahman metsästys poikkeusluvalla.⁵

⁴ Porovahinkojen korvausjärjestelmän oikeusperusta on yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan asetuksen (Single CMO Regulation) artikla 182(1). Komissio on hyväksynyt sen täytäntöönpanopäätöksellä (31.3.2016, C(2016) 1752 final) porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen Suomessa myönnettävien kansallisten tukien sallimisesta.

⁵ <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170088>

Suomessa ahmakanta on arvioitu olevan luontodirektiivin vuosien 2007–2012 raportoinnissa suotuisalla suojelutasolla ns. alpiinisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä (ks. kuva 4) pohjoisimmassa osassa Lappia (Ylä-Lappi) ja tällä alueella kannan kehityssuunnan arvioitiin olevan kasvava. Tunturi-Lapin (pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen pohjoisosan) ahmakanta onkin osa elinvoimaista Skandinavian ahmapopulaatiota. Lisäksi Itä-Lapin (pohjoisen ja itäisen kannanhoitoalueen Venäjään rajoittuvan osan) ahmakanta on osa Venäjän elinvoimaista ahmapopulaatiota. Muualla Suomessa ns. boreaalisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä ahmakannan suojelutason arvioituun luontodirektiivin vuosien 2007–2012 raportoinnissa olevan epäsuotuisa, riittämätön, mutta paraneva. Boreaalisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä ahmakannan kehityssuunnan on arvioitu olevan kasvava.

Poikkeuslupien myöntö ahmojen tappamiseksi ahmatihentymäalueilla on kuitenkin mahdollista, mikäli muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, eikä ahman suotuisan suojelutason saavuttamista koskeva tavoite vaarannu sen luontaisella levinneisyysalueella. Poikkeuslupien myöntämisen edellytys ei ole se, että ahmakannan tulisi olla suotuisalla suojelun tasolla. Olennaista on se, että vaikutus ahmakantaan jää niin vähäiseksi, että suotuisan suojelutason saavuttamista koskeva tavoite ei vaarannu. Suomessa on aika vakiintuneesti katsottu mm. suurpetojen ja Itämeren merihylkeiden osalta, että metsästyksen aloittaminen edellyttää maa- ja metsätalousministeriön asetusta, jossa asetetaan mahdollinen suurin sallittu saalismäärä. Maa- ja metsätalousministeriöllä ei kuitenkaan ole lakiin perustuvaa velvollisuutta antaa kiintiöasetusta, vaan metsästyslain 41 §:n 5 momentissa todetaan, että poikkeuslupien vuotuista saaliin määrää *voidaan* rajoittaa. Kiintiö itsessään ei johda yhdenkään ahman tappamiseen, vaan on eräänlainen ylimääräinen turva, että vaikka kiintiö täyttyisi, ei suotuisaa suojelutasoa vaaranneta. Korkein hallinto-oikeus on tämän todennut päätöksessään (10.9.2006, taltionro 1499) seuraavasti: poikkeusluvasta päättävä taho [nyk. Suomen riistakeskus] on velvollinen varmistamaan, että kukin päätös on luontodirektiivin ja kansallisten säädösten mukainen, niin että kulloinkin kysymyksessä oleva metsästys ei vaaranna suotuisaa suojelutasoa ja että muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole. Ministeriön kiintiö turvaa omalta osaltaan sääntelyn mukaista harkintaa. Raja muodostaa vain kehyksen, jonka puitteissa voidaan myöntää pyyntilupia, jos metsästyslain 41 a §:n mukaiset edellytykset muutoin täyttyvät. Huolimatta erityisen merkittävistä vahingoista, vahinkoperusteisten lupien määrä ei voi olla kovinkaan suuri johtuen ahmakannan tämän hetken koosta.

Sen lisäksi, että pyydetävän saaliin vuotuista määrää voidaan rajoittaa maa- ja metsätalousministeriön asetuksella, voidaan asetuksella antaa tarkempia säännöksiä siitä, mitä riistaeläinlajeja rajoitus koskee, saalisyksilöiden sukupuolesta ja iästä sekä alueesta, jota rajoitus koskee. Maa- ja metsätalousministeriöllä on siten toimivalta rajoittaa poikkeuslupien nojalla pyydetävän saaliin määrää ja aluetta.

Suomen riistakeskukselle on annettu 1.3.2011 voimaan tulleealla riistahallintolailla (158/2011) toimivalta myöntää riistaeläinten pyynti- ja poikkeuslupia. Suomen riistakeskus on itsenäinen julkisoikeudellinen laitos, jossa em. kaltaiset julkiset hallintotehtävät tehdään rikosoikeudellisella virkavastuulla. Suomen riistakeskusta ohjaa ja valvoo maa- ja metsätalousministeriö. Suomen riistakeskuksen luvat koskevat lisäksi yksittäistä eläintä tai eläimiä.

Luonnonvarakeskuksen mukaan poronhoitoalueen ahmakantaa on vaikea arvioida, koska kyseessä on suuri alue, jolta löytyy harvakseltaan petoyhdysmiehiä. Myös pentuehavaintoja tehdään vähän. Perustan ahman poikkeusluville poronhoitoalueella antavat kuitenkin ahman aiheuttamat porovahingot, joita voidaan seurata lähes reaaliaikaisesti Riistavahinkorekisterin kautta.

Ahma, poiketen muista suurpedoista, ei kuulu luontodirektiivin IV-liitteen tiukasti suojeltuihin lajeihin eikä V-liitteen lajeihin, joiden metsästys on lähtökohtaisesti sallittu. Ahma kuuluu luontodirektiivin liitteen II lajeihin, mikä tarkoittaa, että niille on osoitettava suojelualueita. Suomi on osoittanut ahman suojelun turvaamiseksi Natura 2000 -alueita, joista suuri osa sijaitsee pohjoisella ja itäisellä poronhoitoalueella (kuva 9⁶). Kansallisessa lainsäädännössä ahma on kuitenkin samanlaisen sääntelyn piirissä kuin ilves, karhu ja susi poronhoitoalueen ulkopuolella eli laji on täysin rauhoitettu. Suomen suurpetokantojen hoito perustuu hoitosuunnitelmiin, jotka on valmisteltu ottaen huomioon EU:n luontodirektiivin ja perustuslain sekä muun

⁶ Lapin ELY -keskuksen lausunnon liitteenä tarkempi kuva nimenomaan ahmalle osoitetuista Natura 2000-alueista.

lainsäädännön vaatimukset ja yhteensovittamalla paikallisen väestön näkökulmia laajan kansalaisten osallistamisen avulla. Ahmakannan hoitosuunnitelma vahvistettiin vuonna 2014.⁷

Suomi on rauhoittanut metsästyslain 37 §:n nojalla ahman ympäri vuoden ja käytännössä lajiin kohdistetaan kansallisesti samoja säännöksiä kuin luontodirektiivin IV-liitteen lajeihin. Näiden lajien osalta luontodirektiivin 12 artikla edellyttää, että jäsenvaltioiden on toteutettava tarpeelliset toimenpiteet näiden lajien tiukan suojelujärjestelmän käyttöönottamiseksi ja kiellettävä mm. kaikki näiden lajien yksilöitä koskeva tahallinen pyydystäminen ja tappaminen. Luontodirektiivi sallii kuitenkin poikkeamisen tiukasta suojelujärjestelmästä. Direktiivin 16 artiklassa säädetään tarkemmin niistä yksityiskohdista, joita suojelusta poikkeamisessa on sovellettava. Suojelusta poikkeaminen on mahdollista, mikäli toimenpiteelle ei ole muuta tyydyttävää ratkaisua, eikä poikkeaminen heikennä lajin suojelutasoa. Tämän lisäksi poikkeamisen on täytettävä yksi erityisistä poikkeamisperusteista: esim. erityisen merkittävien vahinkojen estäminen, yleisen turvallisuuden ja edun kannalta pakottavat syyt ml. sosiaaliset syyt tai ns. kannanhoidolliset perusteet. Luontodirektiivissä ei ole erityisiä vuodenaikaan sidottuja rajoitteita poikkeamiselle, joten poikkeaminen näiden lajien suojelusta on siten mahdollista myös keväällä. Luontodirektiivi kuitenkin edellyttää kansallisen viranomaisen tapauskohtaista harkintaa.

Suomi on pannut täytäntöön luontodirektiivin 16 artiklan poikkeussäätelyn metsästyslailla. Säätely on metsästyslain 41 sekä 41 a §:ssä. Poikkeuslupa ahman metsästämiseksi voidaan myöntää ensinnäkin ns. vahinkoperusteisena poikkeuslupana. Poikkeamisella pyritään esimerkiksi estämään erityisen merkittäviä vahinkoja tai turvaamaan ihmisten turvallisuutta. Poikkeaminen ei saa kuitenkaan heikentää lajin suotuisaa suojelutasoa tai sen saavuttamista ja poikkeaminen on mahdollista vain, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole ratkaista ahman aiheuttamaa ongelmaa.

Valtioneuvoston asetuksessa metsästyslaissa säädetyistä poikkeuksista (452/2013) on säädetty mm. poikkeuslupien hakemisesta, poikkeamisen edellytysten arvioinnista, lupamääräyksistä ja saaliin ilmoittamisvelvollisuudesta. Edellä mainittu valtioneuvoston asetus tuli voimaan 24.6.2013.

Suomen riistakeskus harkitsee aina ennen poikkeuslupapäätöksen tekemistä vielä erikseen, onko alueittain muuta tyydyttävää ratkaisua ja haittaako metsästys suotuisan suojelutason säilyttämistä tai sen saavuttamista. Suomen riistakeskus joutuu selvittämään metsästyslaissa säädetyistä poikkeusluvista annetun valtioneuvoston asetuksen nojalla metsästyslain 41 a §:n 1–3 kohdan tapauksissa (ns. vahinkoperusteiset poikkeusluvut) poikkeuslupan kohteena olevan riistaeläinlajin kannan tai kannan tilan haetulla poikkeuslupa-alueella, yksilön käyttäytymisen haetulla poikkeuslupa-alueella, tarvittaessa mm. viranomaisten tiedot, jotka liittyvät poikkeuslupan hakuperusteeseen sekä toimenpiteet, jotka poikkeuslupan sijasta voitaisiin toteuttaa. Nämä Suomen riistakeskuksen täytyy todentaa erikseen jokaisen lupahakemuksen kohdalla ja lisäksi dokumentoida ne tarkasti poikkeuslupapäätökseen.

Asetuksen 7 §:n mukaan poikkeuslupan saajan on ilmoitettava Suomen riistakeskukselle ja poliisille metsästyslain 41 §:ssä tarkoitetun poikkeuslupan nojalla tapahtuneen ahman pyynnin tuloksesta. Ilmoitus on tehtävä ensimmäisenä arkipäivänä siitä, kun poikkeusluvassa tarkoitettu riistaeläin on tullut pyydystetyksi taikka, jos riistaeläin on jäänyt pyydystämättä, ensimmäisenä arkipäivänä poikkeuslupan voimassaolon päättymisestä. Ilmoituksessa on mainittava pyydystettyjen eläinten määrä, niiden sukupuoli, pyyntiajankohta ja pyyntipaikan koordinaatit. Suomen riistakeskuksen on puolestaan toimitettava maa- ja metsätalousministeriölle edellä mainitut tiedot eläimen pyynnistä kerran kuukaudessa. Vaikka asetuksessa ei mainita Metsähallituksen erätarkastajia, tulee Suomen riistakeskuksen erityisesti korostaa lupaehdoissa, että pyynnin tuloksesta tulee ilmoittaa myös Suomen riistakeskuksen ja poliisin lisäksi Metsähallituksen erätarkastajalle. Lisäksi, jos metsästys tapahtuu valtakunnan rajojen läheisyydessä, siitä tulee ilmoittaa ennalta Rajavartiolaitokselle vastaavalla tavalla kuin Metsähallituksen erätarkastajille.

⁷ http://mmm.fi/documents/1410837/1516659/Ahmakannan_hoitosuunnitelma.pdf/5138edc3-ed8d-4221-938e-6c41feab57d3

Lisäksi metsästyslain 88 §:ssä säädetään metsästyksen valvonnasta. Sen mukaan poliisin, rajavartiolaitoksen ja tulliviranomaisten sekä riistahallintolaissa tarkoitettujen metsästyksenvalvojien tulee toimialueellaan valvoa, että metsästystä koskevia säännöksiä ja määräyksiä noudatetaan. Valtion omistamilla alueilla lain noudattamista valvovat virkamiehet, joiden tehtäväksi valvonta säädetään tai määrätään eli käytännössä valvontaa hoitaa Metsähallituksen erätarkastajat. Lisäksi maanomistajalla ja metsästysoikeuden haltijalla on oikeus valvoa metsästyslain noudattamista alueellaan. Valvonnan varmistamiseksi lupaehtoihin tulee lisätä, että poikkeuslupan nojalla pyyntiin osallistuvien henkilöiden nimien, pyyntiin lähdön ja pyyntialueen ilmoittamisessa ilmoittamisvelvoite on myös Metsähallituksen erätarkastajille. Tämän lisäksi saalisilmoitus tulisi tehdä tekstiviestillä viranomaisille, mukaan lukien erätarkastaja, välittömästi tapon tapahduttua. Mikäli saalisilmoitus tehdään vasta seuraavana päivänä, voivat olosuhteet tehdä tappopaikan luotettavan tarkastuksen mahdottomaksi.

Saalisilmoitukseen tulisi liittää tieto myös pyynnin aloituspaikasta eli käytännössä poikkeuslupan myöntämisperusteena olevan viimeisimmän ahman tappaman poron sijaintipaikka. Tällä tavoin voidaan varmistaa että pyynnin kohteena on ollut vahinkoa aiheuttanut yksilö. Lupien myöntämisaikajankohdista tulisi myös pyrkiä mahdollisuuksien mukaan rytmittämään, jotta käytännön valvonta yhteistoiminnassa rajavartioston ja poliisin kanssa voidaan järjestää. Mikäli pyynti kohdistuu Natura 2000 -alueelle, jossa ahma on mainittu alueen tietolomakkeella, tulee Suomen riistakeskuksen ilmoittaa poikkeusluvasta ja saadusta saaliista myös ELY-keskukselle.

2 Luonnonvarakeskuksen lausunto (Luke 3048/0004 05/2017, 25.10.2017) Suomen ahmakannan kehityksestä talvella 2016/2017

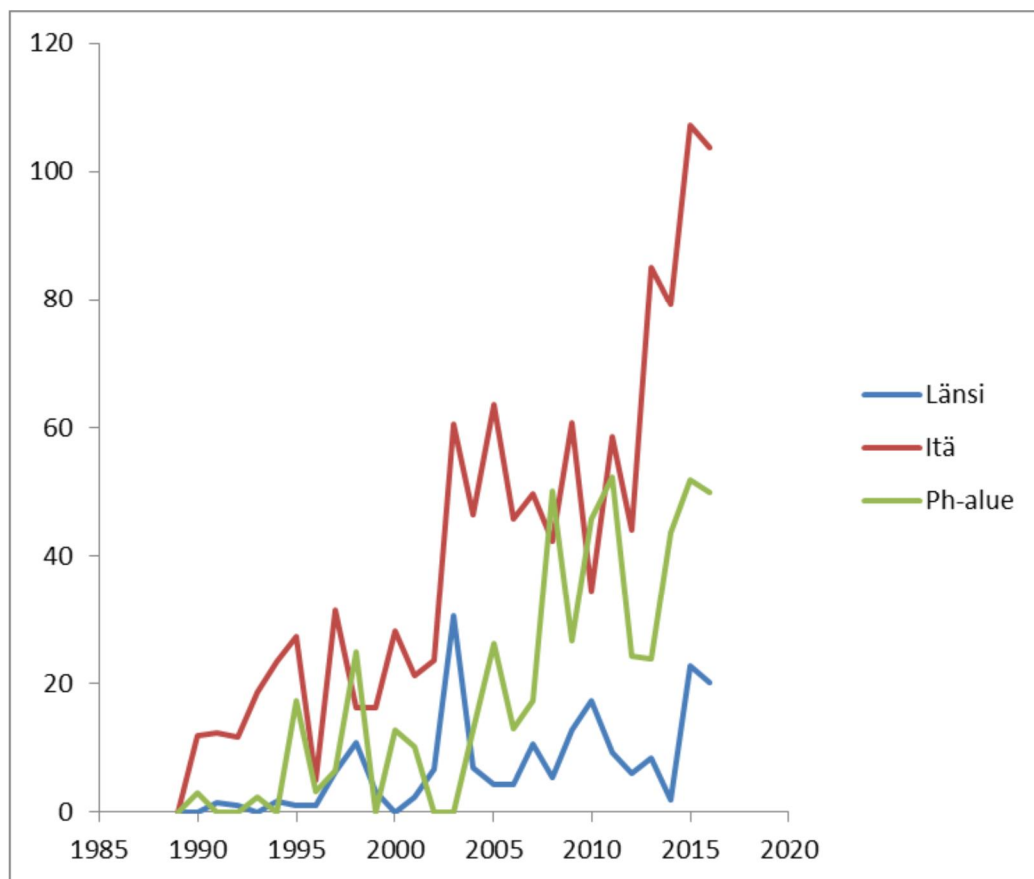
Ahma on pohjoisilla tunturialueilla ja havumetsävyöhykkeellä elävä kookas näätäeläin, joka on sekä raadonsyöjä että etenkin poronhoitoalueella myös aktiivinen saalistaja. Korvaustilastojen mukaan se aiheuttaa porotaloudelle selvästi enemmän vahinkoa kuin muut suurpedot. Ahma ei ole tehokas lisääntyjä; naaras synnyttää kerrallaan tavallisesti 2–3 pentua ja skandinaavisen tutkimusaineiston perusteella pitää usein väli vuoden lisääntymisessään. Pohjois-Lapin ahmakanta kuuluu Skandinavian populaatioon, joka keskittyy Ruotsin ja Norjan tunturi- ja vuoristoalueille. Itä-Suomen kanta on samaa populaatiota Luoteis-Venäjän ahmakannan kanssa. Ahmoja on istutettu 1980- ja 1990-luvulla Länsi-Suomeen, ja myös siellä on pentuja tuottava esiintymä.

Arvio ahmakannan koosta ja muutoksesta alueittain

Suomen ahmakannan koon arvioidaan olleen talvella 2016/2017 samaa suuruusluokkaa kuin talvella 2015/2016, noin 220–250 yksilöä. Runsastumisen skaalan osalta on arvioitavissa lukumäärien moninkertaistuneen viimeksi kuluneiden 15–20 vuoden aikana (kuva 1). Kevättalven 2017 petoyhdyshenkilöiden kirjaamien ahmahavaintojen määrän kehitys osoittaa ahmakannan vahvasti runsastuneen poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen alueella (kuva 2).

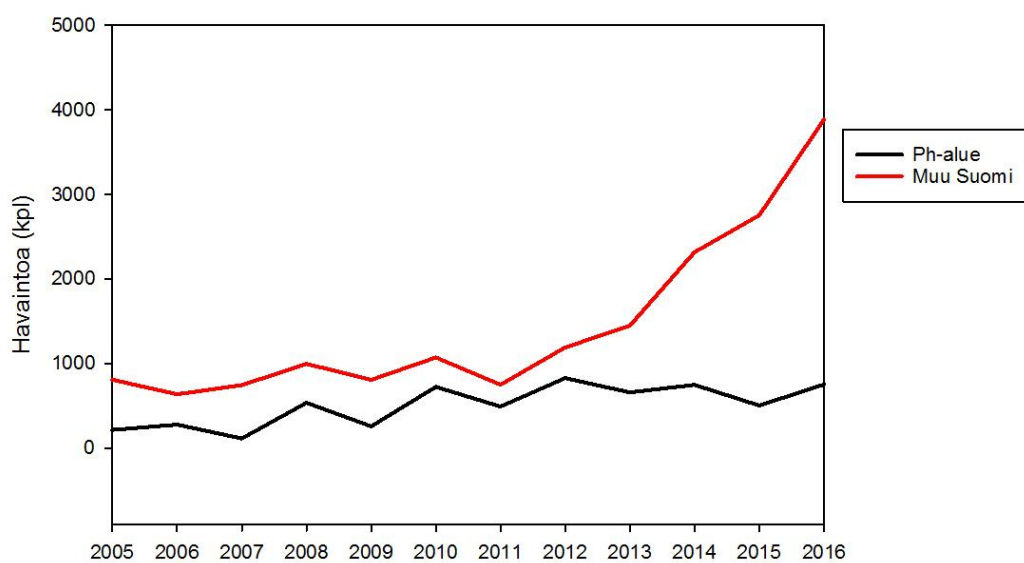
Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueilla arvioidaan erillislaskentojen ja pistehavaintojen perusteella liikkuvan yhteensä noin 40–60 ahmaa, jotka kuuluvat Pohjoismaiden yhteiseen ahmapopulaatioon.

Kolmen pohjoisimman kunnan eteläpuolisessa Suomessa arvioidaan elävän todennäköisesti noin 180–190 ahmaa. Lukumäärät ovat viime vuosina runsastuneet etenkin Itä-Suomessa ja riistakolmiotarkastelun kohteena olevalla osalla poronhoitoaluetta (kuva 1). Itä- ja Länsi-Suomeksi määriteltujen aluekokonaisuuksien eteläpuolelle jäävän muun Suomen alueella oli riistakolmioaineiston valossa vain muutamia ahmoja.

Kuva 1. Riistakolmioiden talvilaskentoihin pohjautuva laskelma ahmojen lukumäärästä kolmella alueella vuosina 1989 - 2017 (ks. teksti).

Ahmahavainnot 2005-2016

Kuva 2. Petoyhdyshenkilöiden kirjaamien ahmahavaintojen määrän kehitys poronhoitoalueella ja poronhoitoalueen ulkopuolella.

Ahmakannan arviossa käytetyt menetelmät ja aluejako

Ahmakannan koon muutoksia arvioidaan kolmen eri aineiston, riistakolmioiden, erillislaskentojen ja Tassu-aineiston, perusteella. Alueellisesti kattavin ja menetelmällisesti vakiintunein aineisto ovat riistakolmiot, joita koko maahan on perustettu noin 1 000 kappaletta pohjoisinta Lappia lukuun ottamatta. Pohjois-Lapin osalta arvio pohjautuu reittipohjaisiin erillislaskentoihin ja pistehavaintoihin. Riistakolmioiden talvilaskennassa kirjataan laskentalinjan ylittävien ahmanjälkien määrä. Jälkien yleisyydessä havaittu muutos kuvaa ahmakannan kehitystä. Riistakolmioaineiston jälkimäärät (jälkitiheydet) voidaan muuttaa eläintiheyksiksi tai -lukumääriksi tietyin edellytyksin. Muunnoksessa oletetaan, että eläinten liikkuminen maastossa on satunnaista suhteessa kolmiolinjoihin. Biologinen osa muunnosta on se, että tieto tarvitaan siitä, kuinka paljon ahmayksilöt kulkevat keskimäärin yhden vuorokauden aikana. Kotimaista tietoa tästä ei ole, mutta Venäjän Karjalasta on käytettävissä pieni aineisto (Konstantin Tirronen, Venäjän Tiedeakatemia, Petroskoi). Aineistossa (10 jäljitystä) vuorokausimatkojen keskiarvo on 19,5 km. Ahman vuorokausireittien pituudesta olisi kerättävä lisää aineistoa riistakolmioaineiston käyttökelpoisuuden parantamiseksi. Myös petoyhdyshenkilöiden Tassu-järjestelmään kirjaamien ahmahavaintojen määrää käytetään yhtenä ahmakannan muutoksen mittarina, vaikka pelkkiä pistemäisiä havaintoja ei suoraan voida muuntaa yksilömääräksi.

Riistakolmioihin pohjautuvaa tarkastelua varten Suomi jaettiin kolmeen alueeseen (Länsi-Suomi, Itä-Suomi ja poronhoitoalue). Länsi-Suomen tarkastelualueeseen kuuluvat seuraavat Suomen riistakeskuksen aluetoimistojen alueet: Keski-Suomi, Pohjanmaa, Satakunta sekä poronhoitoalueen ulkopuolelle jäävä osa Oulun aluetoimiston aluetta. Itä-Suomeen kuuluivat poronhoitoalueen ulkopuolinen Kainuu, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo. Mainituilla alueilla on vuosittain havaintoja ahmapentueista. Kolmas alue oli poronhoitoalueen ulkopuolinen muu Suomi. Poronhoitoalueen osalta jätettiin pois Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien alueet. Niiden osalta arvio pohjautuu Metsähallituksen ja paliskuntien yhteisiin erillislaskentoihin. Erillislaskenta-alueet ovat tunnettuja keskimääräistä tiheimmän ahmakannan esiintymisalueita. Laskenta-alueen ahmayksilöiden lukumäärää koskeva arvio pohjautuu vakioisiin laskentareitteihin ja jäljityksiin, joilla vältetään samojen yksilöiden laskemista useampaan kertaan.

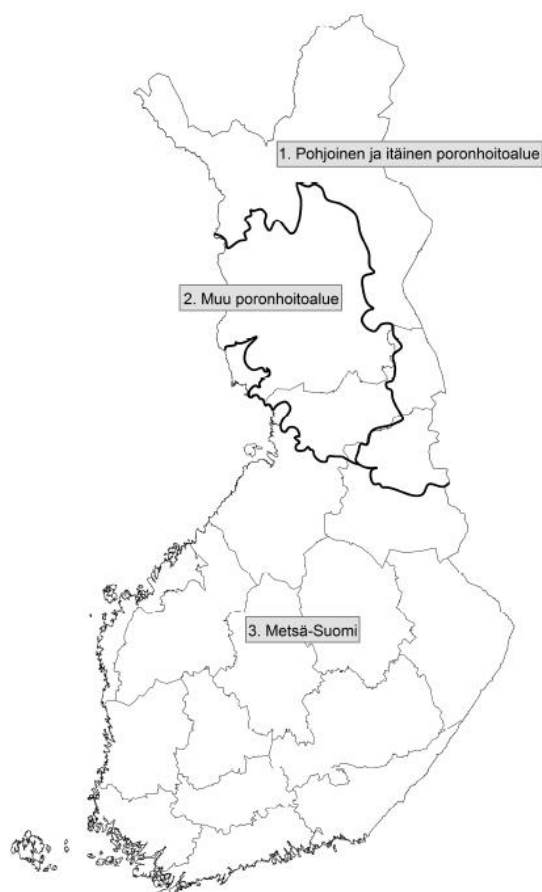
3 Suurimmat sallitut saalismäärät ja muut rajoitukset metsästysvuodelle 2017–2018.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa esitetään suurimmat sallitut saalismäärät ahmalle sekä eräitä aluerajoituksia.

3.1 Suurimmat sallitut saalismäärät

Ahmojen määrä on moninkertaistunut viimeksi kuluneiden 15 vuoden aikana. Kannan runsastuminen on ollut voimakkainta itäisessä Suomessa. Määrän lisääntyminen on selkeästi havaittavissa myös ahmahavaintojen lisääntymisestä (kuvat 10 ja 12). Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on vähentää ahman aiheuttamia erityisen merkittäviä porovahinkoja.

Asetuksessa esitetään asetuksen voimassaoloajaksi suurimmaksi sallituksi saalismääräksi **kahdeksan** ahmayksilöä pohjoiselle ja itäiselle kannanhoitoalueelle. Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalue käsittää Tunturi-Lapin paliskunnat; Paistunturin, Kaldoaivin, Näätämon, Muddusjärven, Vätsärin, Paatsjoen, Ivalon, Hammastunturin, Sallivaaran, Muotkatunturin, Näkkälän, Käsivarren, Muonion, Kyrön, Kuivasalmen ja Lapin paliskunnat (pohjoinen osa) sekä kaikki Venäjän rajaajan rajoittuvat paliskunnat (itäinen osa).

Kuva 3. Suomen ahmakannan kannanhoitoalueet.

Suomessa riistavahinkolain (105/2009) mukaisessa korvausjärjestelmässä suurpetojen tappamana löydetyn poron käypää arvoa vastaava määrä korvataan poronmistajalle puolitoistakertaisena. Puolitoistakertaisuus on perusteltua, koska vain osa aikuisista poroista löydetään eikä löytämättömistä aikuisista poroista aiheutuvaa vahinkoa korvata muilla keinoin. Lisäksi maksetaan laskennallista vasahävikikorvausta, joka perustuu pitkäaikaiseen tutkimukseen suurpetojen poronvasoille aiheuttaman tuhon tasosta sekä korotettua korvausta paliskunnille, jotka kärsivät poikkeuksellisen suurista porovahingoista (ns. Lex Halla -korvauselementti). Erityinen korvaus poikkeuksellisen suurista porovahingoista koskee sellaisia paliskuntia, joiden alueella suurpedot ovat aiheuttaneet suuria vahinkoja useamman vuoden ajan. Tällaisia paliskuntia on tällä hetkellä kymmenen.

Riistavahinkolain säätämisen yhteydessä käydyssä notifiointiprosessissa Suomi sai komissiolta luvan maksaa porovahinkokorvauksia osana pohjoisen tuen 142 artiklan tukea. Oikeusperusta oli alun perin suunniteltu vain tilapäiseksi. Vuonna 2013 Suomi ehdotti, että komissio asettaisi oikeusperustaksi pohjoisen tuen päätöksen sijasta yhteisiä markkinajärjestelyjä koskevan asetuksen (Single CMO Regulation) artiklan 182(1). Komissio hyväksyi Suomen esityksen 31.3.2016 täytäntöönpanopäätöksellä (C(2016) 1752 final) porojen ja porotuotteiden tuotantoon ja kaupan pitämiseen Suomessa myönnettävien kansallisten tukien sallimisesta. Komission päätöksessä suurpetojen porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisen maksuvaltuus on enintään 10 miljoonaa euroa. Mikäli 10 miljoonan raja ylitetään, joudutaan kaikilta porovahinkokorvauksia saavilta leikkaamaan 10 miljoonan euron yli menevä osuus tasaisesti. Korvausmäärä ylitti porovahingoissa 10 miljoonan rajan vuoden 2016 vahingoissa (kuva 6).

Ahman samoin kuin muidenkin suurpetojen osalta on usein esitetty ratkaisuksi siirtymistä reviiripohjaiseen korvausjärjestelmään. Korvausjärjestelmän muuttaminen ei ratkaise vahinkoihin eikä etenkin

petovahinkokorvausmäärärahoihin liittyvää ongelmaa, sillä jo nykyisen järjestelmän kohdalla on ollut suuria vaikeuksia maksaa korvauksia täysimääräisenä vahingonkärsijöille. Käytännössä maa- ja metsätalousministeriö on joutunut lähes joka vuosi esittämään lisätalousarviota, jotta vahingot voitaisiin maksaa täysimääräisenä. Vuoden 2016 porovahingot pystyttiin maksamaan ilman lisätalousarviota budjetointimuutoksen kautta lähes täysimääräisenä, tosin komission maksuvaluutusraja huomioiden jouduttiin leikkaamaan porovahinkokorvauksista 4 %. Vuoden 2017 petovahinkojen korvaamisessa leikkauksen on arvioitu olevan vuoden 2018 talousarvioesityksessä noin kaksi miljoonaa euroa⁸ ja se koskettaa riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaisesti kaikkia vahingonkärsijöitä lukuun ottamatta henkilövahinkoja.

Huomattava on myös, että tällaiseen korvausjärjestelmään siirtyminen ei ole pelkästään kansallisesti ratkaistavissa. EU-tasolla sellainen muutos ei ole suurpetojen suojelusta vastaavan komission ympäristöpääosaston käsissä vaan korvausjärjestelmän muuttaminen edellyttää maatalouspääosaston hyväksyntää. Lisäksi reviiripohjaista korvausjärjestelmää vastustetaan laajasti paliskunnissa mm. seuraavista syistä: ei vähennä vahinkojen määrää, ahmalla ei ole rajattavaksi soveltuvia reviirejä, vaatii valtiolta mittavia tutkimusresursseja ahmojen kartoittamiseen ja ahmanpesien etsintään, ei poistaisi petokantojen kontrolloinnin tarvetta, korvauksen kohdentuminen koko paliskunnalle kestävä ratkaisu, osa nykyisistä vahinkopaliskunnista jäisi ilman korvauksia, asettaisi paliskuntien osakkaat keskenään eriarvoiseen asemaan, raadot tulisi edelleen etsiä maastosta omistajan todentamiseksi, aiheuttaisi merkittäviä taloudellisia tappioita ahmatuhoista kärsiville yksittäisille poronmistajille, ohjaisi korvauksia sivutoimisille tai harrastuksenomaisesti poronhoidon parissa toimiville.

Maa- ja metsätalousministeriöllä ei ole suunnitelmia siirtyä reviiripohjaiseen korvausjärjestelmään.

Vaihtoehtoiseksi ratkaisuksi on esitetty myös vahinkoahmojen siirtoa poronhoitoalueen ulkopuolelle. Ahmakannan hoitosuunnitelmassa todetaan, että siirtoistutuksiin ryhdytään vain, mikäli paikallisen väestön asenteet hanketta kohtaan ovat riittävän myönteisiä. Tähän mennessä saatujen selvitysten perusteella paikallisen väestön suhtautuminen on ollut sen verran kielteistä, ettei ahmojen siirtoihin ei ole ollut edellytyksiä.

3.2 Alueelliset rajoitukset

Ahmakannan hoidossa on syytä ottaa huomioon ahmakannan esiintymistiheyden erojen lisäksi maan elinkeinorakenne. Ahmakannan hoidon ristiriidat esiintyvät lähinnä poroelinkeinin kanssa, joten on syytä erottaa poronhoitoalue muusta Suomesta (kuva 3). Ahmakanta on tihein Tunturi-Lapissa, missä myös ahman aiheuttamiksi ilmoitetut porovahingot ovat suurimmat. Myös itärajan paliskunnissa ahma aiheuttaa merkittäviä vahinkoja. Tästä syystä poronhoitoalue on jaettu kahteen kannanhoidon suuralueeseen; pohjoiseen ja itäiseen poronhoitoalueeseen sekä muuhun poronhoitoalueeseen. Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoidon alueella on havaintotietojen perusteella Suomen vahvin ahmakanta. Lisäksi alueen ahmakanta on yhteydessä Skandinavian ja Venäjän populaatioihin. Tällä alueella aiheutuu vuosittain suurin osa suurpetojen aiheuttamista porovahingoista. Ahman aiheuttamista porovahingoista 95 % ilmoitettiin Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kuntien alueelta. Koko poronhoitoalueen vahingoistakin ahman osuus oli 52 %. Tämä on synnyttänyt porotalouselinkeinin ja ahmakannan suojelun välisen ristiriidan.

Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoidon alue käsittää Tunturi-Lapin paliskunnat; Paistunturin, Kaldoaivin, Näätämön, Muddusjärven, Vätsärin, Paatsjoen, Ivalon, Hammastunturin, Sallivaaran, Muotkatunturin, Näkkälän, Käsivarren, Muonion, Kyrön, Kuivasalmen ja Lapin paliskunnat (pohjoinen osa) sekä kaikki Venäjän rajaan rajoittuvat paliskunnat (itäinen osa). Asetusehdotukseen on kuitenkin käytännön syistä mainittu ne kunnat, joiden alueella pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoidon alue sijaitsee.

⁸

Näiden kuntien rajat eivät seuraa kuin vain osin paliskuntien rajoja (kuva 5). Suurin sallittu saalismäärä olisi siten käytettävissä vain poronhoitoalueella Kuusamon, Suomussalmen, Hyrynsalmen, Taivalkosken, Sallan, Savukosken, Pelkosenniemen, Sodankylän, Kittilän, Muonion, Kolarin, Inarin, Utsjoen ja Enontekiön kunnissa. Vuonna 2016 ahmavahingoista yli 99 % tapahtui näissä kunnissa. Kiintiötä tulisi käyttää näiden kuntien alueella olevissa vahinkokeskittymissä, joka käytännössä ohjaa mahdolliset luvat kannanhoitoalueelle.

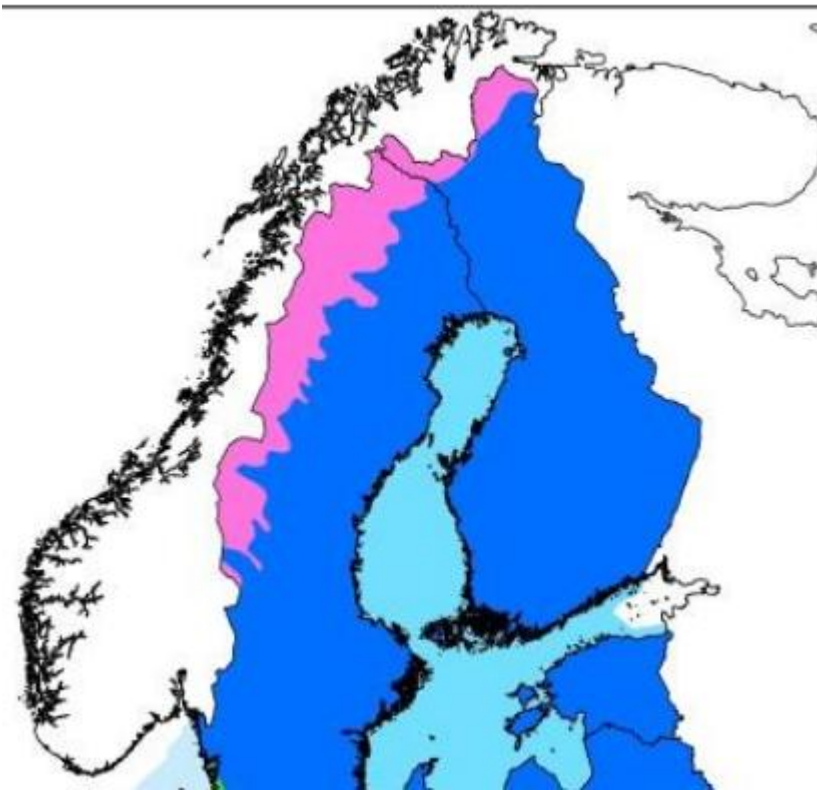
4 Esityksen vaikutukset

Tuoreimmassa vuoden 2015 nisäkkäiden uhanalaisuusarvioinnissa ahman IUCN:n kriteerien mukaista uhanalaisuusluokkaa laskettiin äärimmäisen uhanalaisesta (CR) erittäin uhanalaiseksi (EN) runsastuneen kannan vuoksi. Lajin uhanalaisuuden syynä on edelleenkin pieni populaatiokoko (luokassa EN lisääntymiskykyisten määrän raja-arvot 50–250 yksilöä).

Suomen ahmakanta ei vielä täytä luontodirektiivin asettamia suotuisan suojelutason vaatimuksia muualla kuin ns. alpiinisella vyöhykkeellä pohjoisimmassa osassa Lappia. Suomessa ahmakanta on arvioitu olevan luontodirektiivin vuosien 2007–2012 raportoinnissa suotuisalla suojelutasolla ns. alpiinisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä pohjoisimmassa osassa Lappia (Ylä-Lappi) ja tällä alueella kannan kehityssuunnan arvioitiin olevan kasvava. Tunturi-Lapin (pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueen pohjoisosan) ahmakanta onkin osa elinvoimaista, suotuisalla suojelun tasolla olevaa Skandinavian ahmapopulaatiota (Taulukko 1).

Taulukko 1. Ahman suojelutaso ajanjaksolla 2007–2012 osana luontodirektiivin artiklan 17 raportointia luonnonmaantieteellisillä alueilla. Lähde: <http://bd.eionet.europa.eu/article17/reports2012/species/summary/>

Laji	Kannan koko (2007-2012)	EU:lle raportoitu suojelutaso 2007-2012	Kehityssuunta
<u>Suomi, alpiininen vyöhyke</u>	60–80	Suotuisa (FV)	kasvava
<u>Ruotsi, alpiininen vyöhyke</u>	670–830	Suotuisa (FV)	kasvava
<u>EU:n alpiininen vyöhyke yhteensä</u>	730–910	Suotuisa (FV)	kasvava
Suomi, boreaalinen vyöhyke	100–120	Epäsuotuisa, riittämätön, paraneva (U1+)	kasvava

Kuva 4: Alpiininen ja boreaalinen eliömaantieteellinen vyöhykkeiden raja EU:n luontodirektiivin raportoinnin suotuisan suojelutason arvioinnissa. Lähde:

http://bd.eionet.europa.eu/activities/Reporting/Article_17/Documents/ART17%20public%20consultation%20guide.pdf

Lisäksi Itä-Lapin (pohjoisen ja itäisen kannanhoitoalueen Venäjään rajoittuvan osan) ahmakanta on osa Venäjän elinvoimaista ahmapopulaatiota. Vyöhyke, jossa on havaittu geneettistä erilaistumista, sijoittuu Suomessa Sallan korkeudelle.⁹ Muualla Suomessa ns. boreaalisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä ahmakannan suojelutason arvioituun luontodirektiivin vuosien 2007–2012 raportoinnissa olevan epäsuotuisa–riittämätön, mutta paraneva. Boreaalisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä ahmakannan kehityssuunnan on arvioitu olevan kasvava. Esityksen määrä **kahdeksan** ahmaa ei siten tulisi vaikuttamaan ahman suojelutasoa heikentävästi. Ahman lisääntymispotentiaali on suhteellisen vaatimaton. Skandinaviassa naaras saa ensimmäiset pentunsa tavallisesti vasta 3-vuotiaana. Pentueissa on keskimäärin vain 1,9 pentua, ja naaras lisääntyy yleensä vain joka toinen vuosi. Nämäkin lähtökohdat huomioon ottaen on todennäköistä, ettei esitetty enimmäismäärä vaarana ekologisesti kestävä kannanhoidon periaatetta.

Euroopan puoleisessa osassa Venäjää arvioitiin olleen vuonna 2000 noin 1 500 ahmaa.¹⁰ Vuoden 2016 Skandinavian ahmaseurannan mukaan rekisteröitiin yhteensä 108 ahman lisääntymistä Ruotsissa ja 50 havaittiin Norjassa. Lisääntymislukumäärien perusteella vuosina 2014–2016 on arvioitu, että Skandinavian populaation koko olisi 848 aikuista (> 1 v) ahmaa. Noin 850 ahman kokonaismäärästä arviolta 350 ahmaa esiintyy Norjan populaatiossa ja 500 ahmaa Ruotsin populaatiossa.¹¹ Sekä Ruotsi että Norja metsästävät

⁹ Esparza-Salas, R., Joensuu, M., Koskela A, Ollila, T. & Aspi J. 2017: Population genetic structure and genetic diversity of the wolverine (*Gulo gulo*) in Finland. (käsikirjoitus).

¹⁰ Landa, A., Linden, M. & Kojola, I. 2000: Action plan for the conservation of wolverines (*Gulo gulo*) in Europe. - Convention on the Conservation of European Wildlife and Natural Habitats (Bern Convention). Nature and Environment, no. 115. 46 s.

¹¹ Brøseth, H., Eklund, A., Höglund, L. & Tovmo, M. 2016. Bestandsovervåking av jerv i 2016. Inventering av jerv 2016.

https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2419123/2016_3.pdf?sequence=1&isAllowed=y
<https://brage.bibsys.no/xmlui/bitstream/handle/11250/2417375/1291.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

ahmoja lammas- ja porovahinkojen vähentämiseksi. Ruotsissa Naturvårdsverket on antanut toimivallan päättää suojelumetsästyksistä Lääninhallituksille. Esimerkiksi Ruotsi salli 19 ahman suojelumetsästyksen porovahinkojen vähentämiseksi vuonna 2015 Jämtlannin läänissä ajalla 10.10.2015–15.1.2016. Norjassa lupametsästys alkaa 10.9. ja jatkuu 15.2. saakka ja metsästysvuotena 2015–2016 kiintiö oli 141 ahmaa ja saalis 44 ahmaa. Edellisenä vuonna samansuuruisella kiintiöllä metsästettiin 50 ahmaa. Vuoden 2016–2017 metsästysvuoden kiintiö on 113 ahmaa¹². Norjassa metsästettiin 69 ahmaa metsästysvuonna 2016–2017.

Käsivarren suunnalta on raportoitu jo vuosien ajan, että Ruotsista tai Norjasta tulleet ahmat ovat aiheuttaneet merkittäviä porovahinkoja.

Mahdollisten ahman poistolupien vaikutusta ahmavahinkoihin ja maksettaviin korvauksiin ei voida suoraan arvioida, sillä vahinkoihin vaikuttavat ahmojen määrän ohella lumi- ja sääolosuhteet. Kahdeksan ahman poiston vaikutus olisi kuitenkin tutkimuksiin perustuvalla kahden poron kuukausiverotuksella vähintään 192 poroa vähemmän vuodessa.¹³ Jos kaikki säästyneet porot olisivat vaatimia, niiden arvo olisi laskennallisella korvausarvolla laskien noin 440 000 euroa ja Lex Halla paliskunnassa 520 000 euroa. Ruotsalaisnorjalaisessa tutkimuksessa¹⁴ ahma tappoi 15 poroa kuukaudessa, joten vaikutus voi olla arvioitua suurempi. Metsästysvuonna 2016–2017 metsästettiin vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla kahdeksan ahmaa (kuva 7). Saaliiksi saatiin maaliskuun puoliväliin mennessä kuusi urosta ja kaksi naarasta. Luonnonvarakeskuksen tutkimusten mukaan saaliiksi saadut naarasahmat olivat nuoria yksilöitä, jotka eivät ole lisääntyneet. Vahinkoperusteisilla poikkeusluvilla pyydettiin kolme ahmaa Enontekiöltä, kaksi Inarista ja yksi ahma sekä Sodankylän, Savukosken että Sallan alueelta.¹⁵ Ahmojen aiheuttamien porovahinkojen kasvu näyttäisi pysähtyneen (kuva 8), mutta vahinkoja on edelleen syntynyt runsaasti alueilla joista em. yksilöt poistettiin (kuva 11).

Taulukko 2. Metsästysvuonna 2016–2017 metsästettiin Suomen riistakeskuksen poikkeusluvilla 8 ahmaa. Lisäksi tietoon tuli yksi metsästysrikosepäily ahman tappamisesta.

Lupanro / päätöspvm	Lupa-aika	Haettu	Lupia	Saalis	Huom	Paliskunta / alue
2017/01156, 16.2.2017	16.2.2017 - 8.3.2017	1	1	1	19.2.	Hammastunturi
2017/01165, 16.2.2017	16.2.2017 - 8.3.2017	1	1	1	24.2.	Pohjois-Salla
2017/01169, 16.2.2017	16.2.2017 - 8.3.2017	1	1	1	27.2.	Kemin-Sompio
2017/01172, 16.2.2017	17.2.2017 - 9.3.2017	1	1	1	19.2.	Sallivaara
2017/01178, 20.2.2017	21.2.2017 - 13.3.2017	1	1	1	26.2.	Lapin paliskunta / Sodankylä, Inari
2017/01154, 20.2.2017	21.2.2017 - 13.3.2017	2	1	1	27.2.	Näkkälä/Muonio
2017/01179, 27.2.2017	28.2.2017 - 20.3.2017	4	2	2	2.3.&13.3.	Käsivarren tokkakunnat
		11	8	8		

Yhtä lukuun ottamatta ahmat kaadettiin Natura 2000 -alueella, joiden luonnonarvoissa on ahma merkittynä suojeluperusteena. Luonnonsuojelulain (1096/1996) 64 a §:n mukaan Natura 2000 -verkostoon kuuluvan alueen suojelun perusteena olevia luonnonarvoja ei saa merkittävästi heikentää. Suomen riistakeskuksen myöntämät poikkeukset ahman rauhoituksesta eivät ole luonteeltaan sellaisia hankkeita tai suunnitelmia, jotka voisivat todennäköisesti merkittävästi heikentää poikkeuslupa-alueella tai sen läheisyydessä sijaitsevien Natura 2000 -verkostoon kuuluvien alueiden niitä luontoarvoja, joiden vuoksi alueet on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Poikkeuslupan nojalla tapahtuva ahman pyynti voi aiheuttaa lyhytaikaista ja paikallista häiriötä pyyntitapahtuman aikana. Häiriö on kuitenkin niin lyhytaikaista ja paikallista, ettei sillä sen vuoksi voi katsoa todennäköisesti merkittävästi heikennettävän Natura-alueiden niitä luontoarvoja, joiden vuoksi

¹² <http://www.miljodirektoratet.no/no/Nyheter/Nyheter/2016/September-2016/113-jervar-kan-fellast-pa-lisens/>

¹³ 8 x 2 poroa/kk x 12 kk=192 poroa

¹⁴ Mattisson et al: Predation or scavenging? Prey body condition influences decision-making in a facultative predator, the wolverine. 2016 <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1002/ecs2.1407/pdf> s.7.

¹⁵ <https://riista.fi/vahinkoperusteisilla-poikkeusluvilla-saaliiksi-kahdeksan-ahmaa/>

alueet on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Asiaa tarkasteltaessa häiriön voimakkuus, kesto ja tiheys ovat merkittäviä arviointiperusteita. Jotta häiriö olisi merkittävä, sen on vaikutettava suojelun tasoon. Pyyntitoiminta ja siihen liittyvä alueella liikkuminen ei vaikuta pienimuotoisuutensa vuoksi mitenkään merkityksellisesti alueen luontotyyppeihin. Pyyntitoiminnan aikana voidaan liikkua moottorikelkoilla niin kuin niillä liikutaan normaalin poronhoitotyönkin aikana. Tässä suhteessa moottorikelkkojen ääni tai laukauksen ääni ei poikkea millään muotoa alueilla muutoinkin harjoitettavasta muusta toiminnasta. Näin ollen luonnonsuojelulain 65 §:n mukaista vaikutusarviota ei ole tarpeen tehdä. Päätöksissä tosin on hyvä asia selvittää ja perustella.

Luonnonvarakeskus on käynnistänyt hankkeen ahmakannan arvioinnin menetelmien kehittämiseksi. Hankkeessa tavoitteena on arvioida geneettisen analyysin ja havaintoaineiston pohjalta ahmojen lukumäärää poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen alueella ja yhdistää saadut tulokset poronhoitoalueelta saatavaan muilla tavoilla kerättyyn aineistoon. Tavoitteena on siis tuottaa nykyistä luotettavampi arvio poronhoitoalueen ulkopuolisen ahmakannan koosta ja siten myös koko Suomen ahmakannasta.

5 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu virkatyönä ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi poikkeusluvalla sallittavasta ahman metsästyksestä metsästysvuonna 2017–2018. Siinä asetetaan suurin sallittu saalismäärä ja rajataan alue, jossa poikkeuslupaharkintaa voidaan Suomen riistakeskuksen toimesta tehdä.

Esityksestä pyydettiin laajasti lausuntoja ja niitä tuli määräaikaan mennessä 19. Esitysluonnoksesta lausuntoja antoivat seuraavat tahot: Luke, YM, Suomen Metsästäjäliitto, WWF, Lapin ELY-keskus, Poliisihallitus, Suomen riistakeskus, Suomen luonnonsuojeluliitto, Metsähallitus, Lapin liitto, MTK, Luonto-liitto, SYKE, Saamelaiskäräjät, Rajavartiolaitos, Suomen Kennelliitto, Animalia, Luonnonsuojeluliitto Tapiola ja Paliskuntain yhdistys.

Taulukko 3. Lausunnoissa esitetyt kannat kiintiön suuruudesta. Jos ei ole esitetty muutosta tai ei ole ollut huomauttamista, kannaksi on katsottu asetustuonnoksessa esitetty kahdeksan ahmaa.

Luonnonvarakeskus			8
ympäristöministeriö			0
Suomen Metsästäjäliitto			10
WWF			0
Lapin ELY-keskuksen luontoympäristöyksikkö			0
Lapin ELY-keskuksen maaseutu- ja energiayksikkö			8
Poliisihallitus			8
Suomen riistakeskus			12
Alueelliset riistaneuvostot			>8
Suomen luonnonsuojeluliitto			0
Metsähallitus			8
Lapin liitto			15-20
MTK			10-12
Luonto-liitto			0
SYKE			0
Saamelaiskäräjät			16
Rajavartiolaitos			8
Suomen Kennelliitto			8
Animalia			0
Luonnonsuojeluliitto Tapiola			0
Paliskuntain yhdistys			25

Lausunnot ovat lähes kokonaisuudessaan liitteessä. Alkuperäiset lausunnot (mm. kirjallisuusviitteinen ja kuvineen) ovat saatavissa MMM:n kirjaamosta.

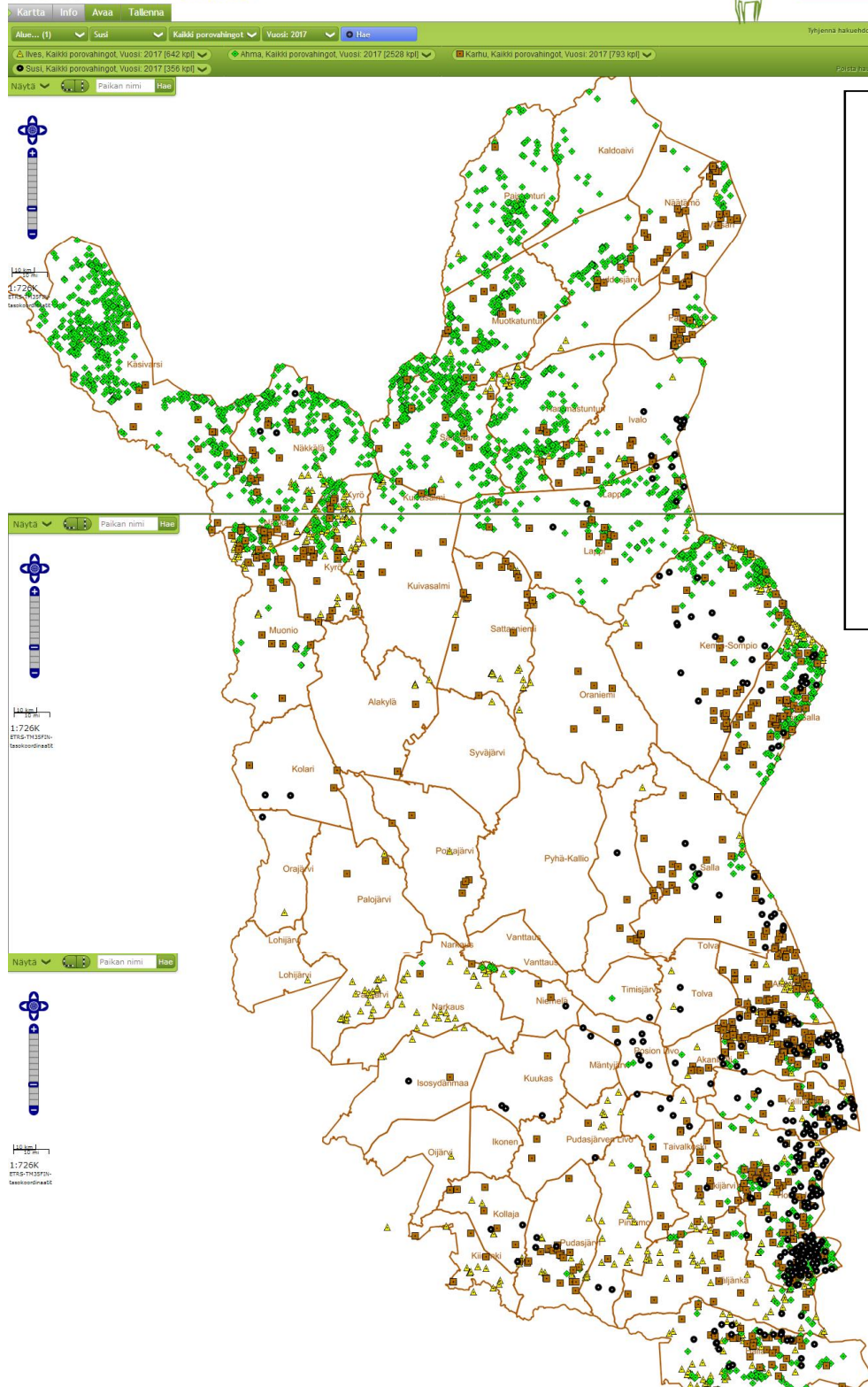
Muistioon lisättiin kuva 10 ahmahavaintojen lisääntymisestä. Rajavartiolaitoksen esityksestä perustelumuioston sivulle 4 on lisätty rajavartiolain (578/2005) rajavyöhykettä koskevaan 7 luvun perusteella maininta, että jos metsästys tapahtuu valtakunnan rajojen läheisyydessä, siitä tulee ilmoittaa ennalta Rajavartiolaitokselle vastaavalla tavalla kuin Metsähallituksen erätarkastajille. ELY-keskuksen esityksestä muistioon on lisätty, että mikäli pyynti kohdistuu Natura 2000 -alueelle, tulee poikkeusluvasta ja saadusta saaliista ilmoittaa myös ELY-keskukselle. Esityksen vaikutuksiin lisättiin SYKEN lausunnossa todettu tuoreimman vuoden 2015 nisäkkäiden uhanalaisuusarvioinnin tulos ahman osalta. ELY-keskuksen luontoympäristöyksikkö kiinnitti huomiota siihen, että asetuksen valmistelumuiostiossa ei tarkastella ahman metsästyksen vaikutuksia pohjoisella ja itäisellä poronhoitoalueella sijaitsevien Natura 2000 -alueiden suojeluperusteena olevan ahman suojeluun. Asetusmuistion kohtaan esityksen vaikutukset on lisätty tätä koskeva kappale. Suomen riistakeskuksen lausunnon perusteella asetuksen ruotsinkieliseen versioon on lisätty puuttuva Hyrynsalmen kunta. Metsähallituksen lausunnon perusteella on valvontaa koskevaan tekstiin lisätty, että saalisilmoitus tulisi tehdä myös tekstiviestillä viranomaisille, mukaan lukien erätarkastaja, välittömästi tapon tapahduttua ja saalisilmoitukseen tulisi liittää tieto myös pyynnin aloituspaikasta. Lupien myöntämisajankohtia tulisi myös pyrkiä mahdollisuuksien mukaan rytmittämään, jotta käytännön valvonta yhteistoiminnassa rajavartioston ja poliisin kanssa voitaisiin järjestää. Suomen riistakeskuksen lausunnon perusteella on lisätty kuva 12 ahmahavaintojen kasvusta, joka liittyy Luken lausunnossa esiintyneeseen kuvaan 2.

6 Voimaantulo

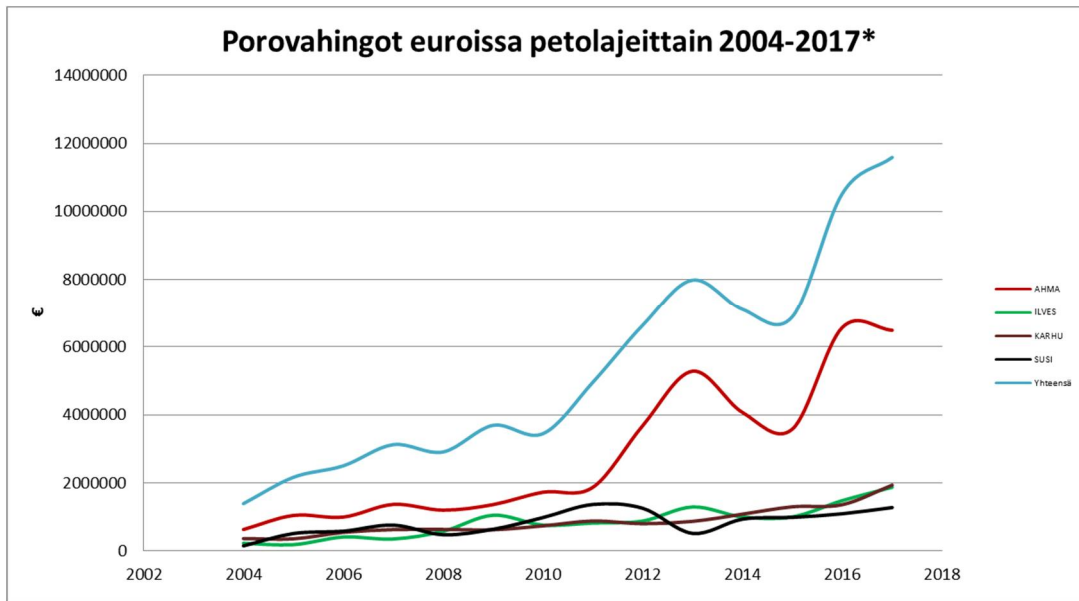
Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 9.1.2018.

LIITE

Riistavahinkorekisteri

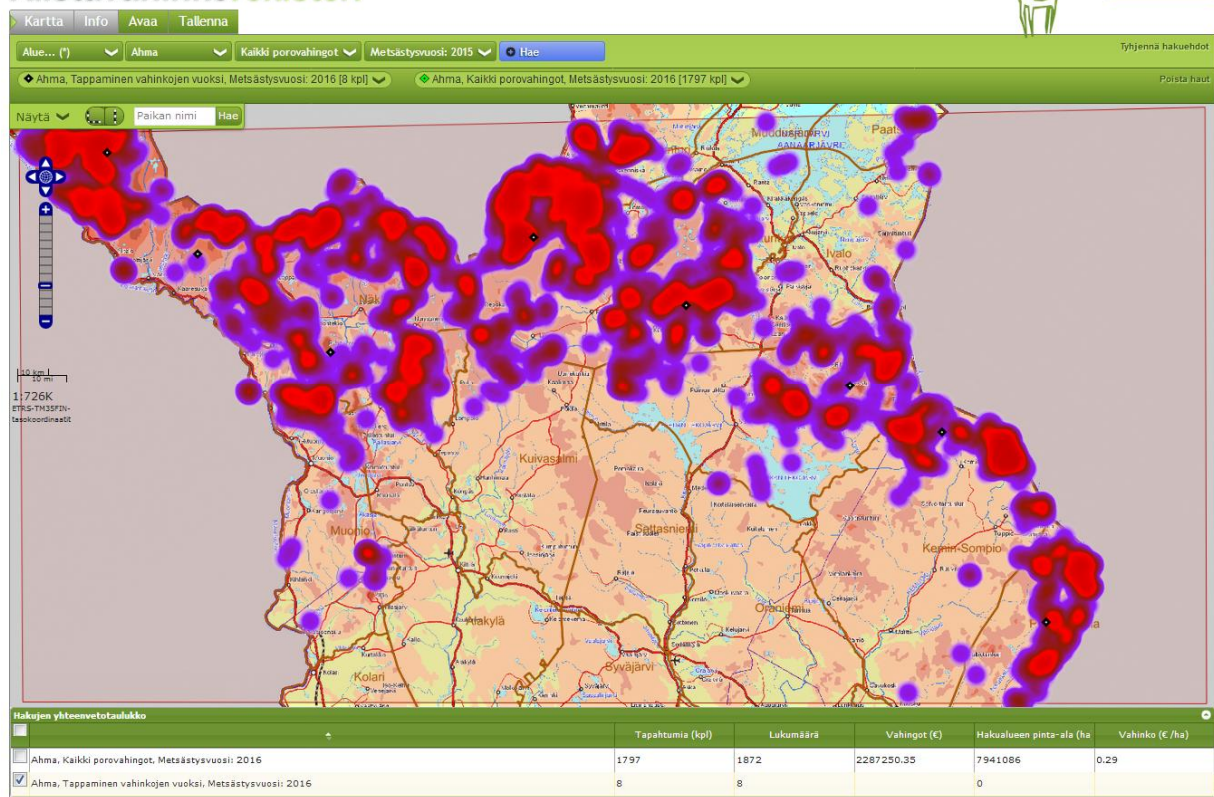

Kuva 5. Ahman aiheuttamista porovahingoista 95 % ilmoitettiin *Pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen* kuntien alueelta. Vuoden 2017 alkuvuoden osalta (1.1.-18.12.) oli ilmoitettu 2731 ahman tappamaa poroa. Vuonna 2016 ilmoitettiin ahman tappamaksi tuolta alueelta 2 773 kpl ja koko poronhoitoalueelta 2 794. Laskennallinen vahinko oli tuolloin 6,37 M€.

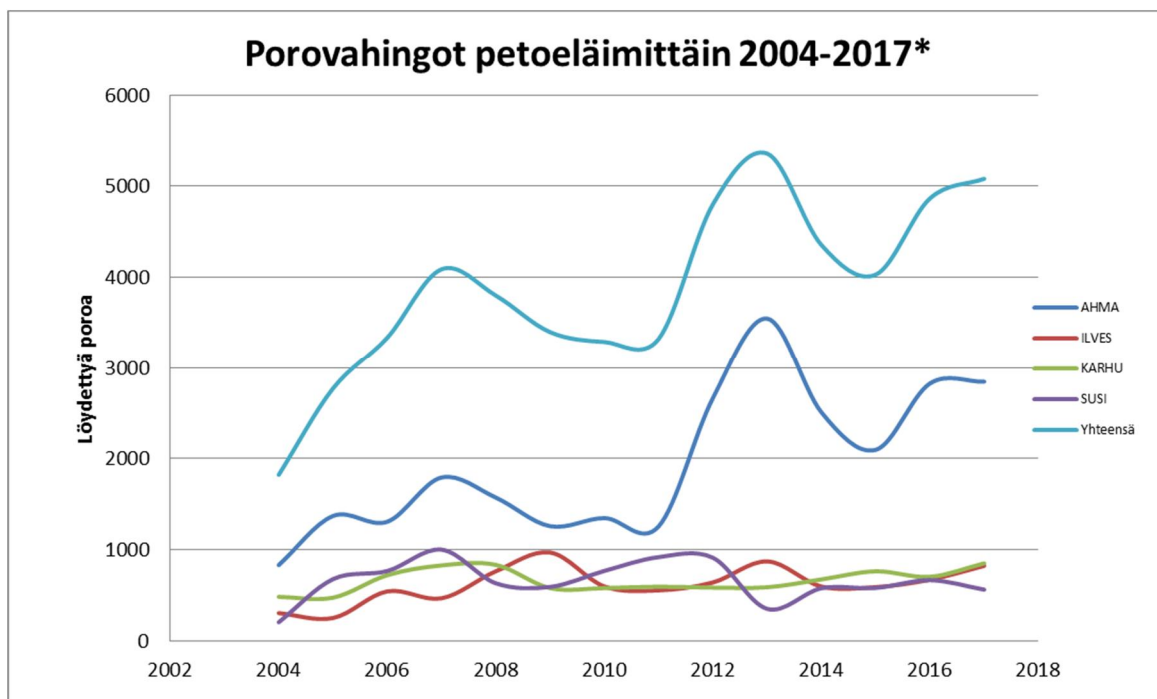

Kuva 6. Porovahingot petoeläinlajeittain euroissa. Vuoden 2017 tieto on arvio perustuen 1.1.-13.11.2017 ilmoitettuihin vahinkoihin ja loppuvuosi laskettu vuoden 2016 vahingoilla.

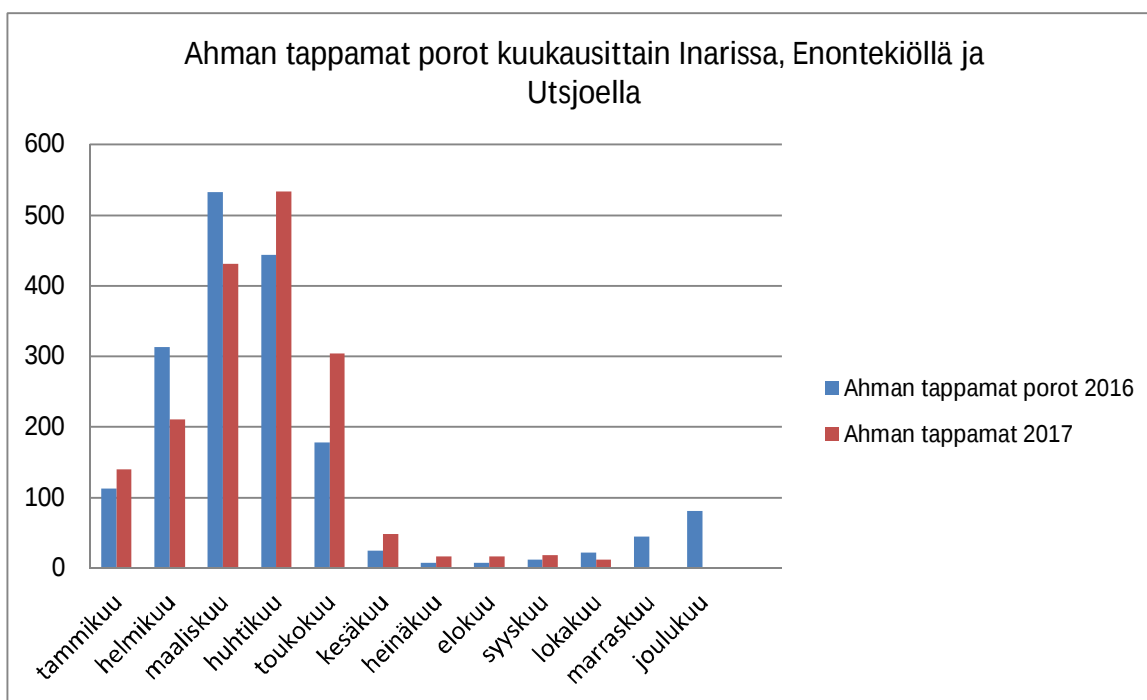
Riistavahinkorekisteri

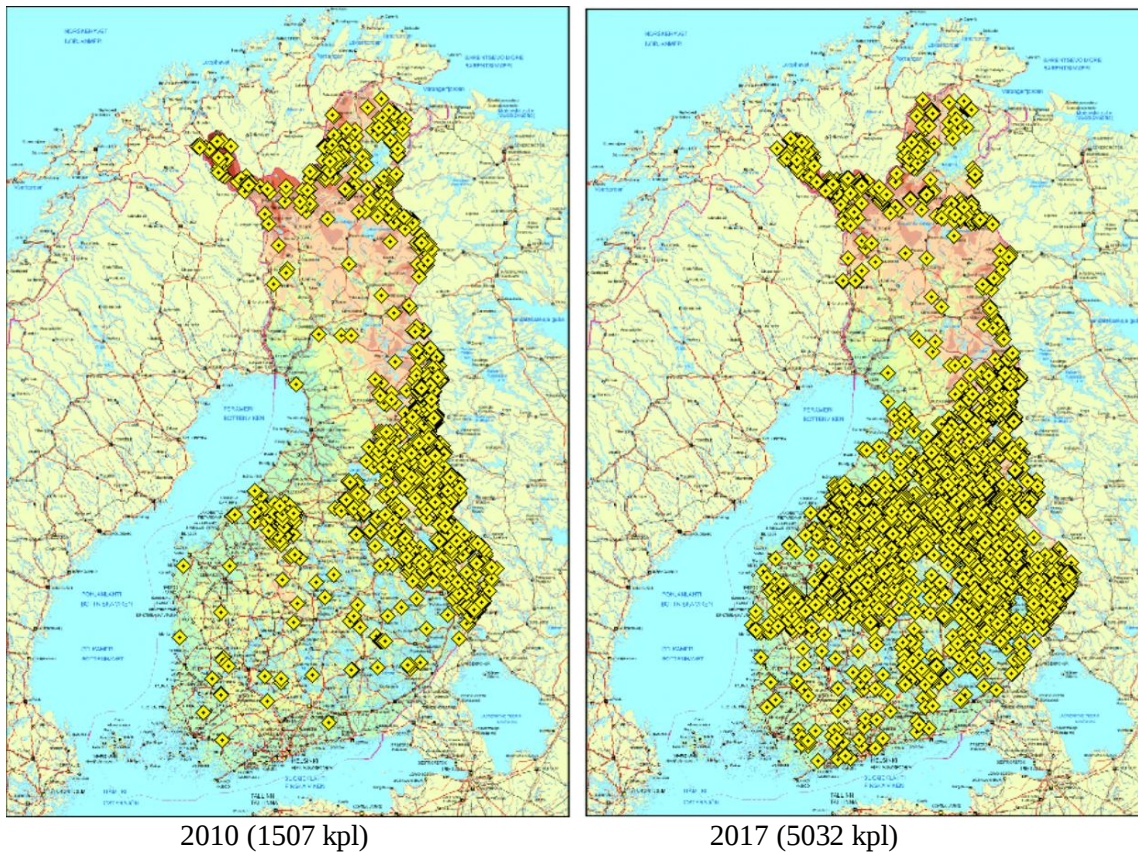
Kuva 7. Ahmasaaliin sijoittuminen suhteessa metsästysvuonna 2016-2017 ilmoitettuihin ahmavahinkoihin.

Kuva 8. Porovahinkojen kehitys petoeläinlajeittain lukumäärinä. Ahmojen aiheuttamien vahinkojen kasvu näyttäisi pysähtyneen. Loppuvuoden vahinkoja on mahdotonta arvioida täsmällisesti, mutta kuten edellä loppuvuosi on laskettu vuoden 2016 vahingoilla.

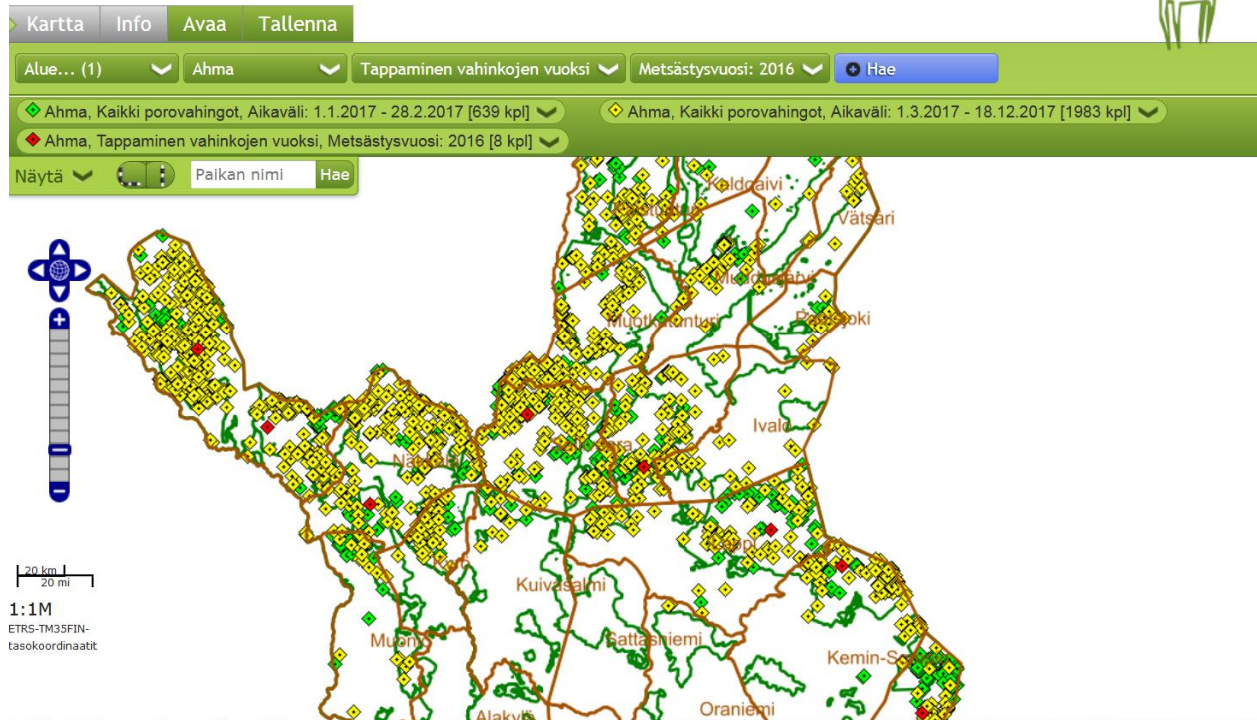

Kuva 9. Ahman aiheuttamaksi ilmoitetut porovahingot vuonna 2016 kuukausittain kolmen pohjoisimman kunnan alueella, yhteensä 1 782 kpl. Samalta alueelta vuoden 2017 tammikuun ja lokakuun lopun välisenä aikana on ahman tappamina ilmoitettu 1744 kpl. Ahman aiheuttamat porovahingot tapahtuvat yleensä pääosin kevättalvella. Kesäaikana tapettuja poroja ei juuri löydetä tai kuolinsyy ei ole enää selvitetävissä. Ruotsalaisnorjalaisessa tutkimuksessa ahma tappoi keskimäärin 1-2 poroa kuukaudessa, mutta myös 15 poroa/kk tappavia ahmoja todettiin. Kesällä 87 % poroista oli vassoja, mutta talvella vain 29 %.

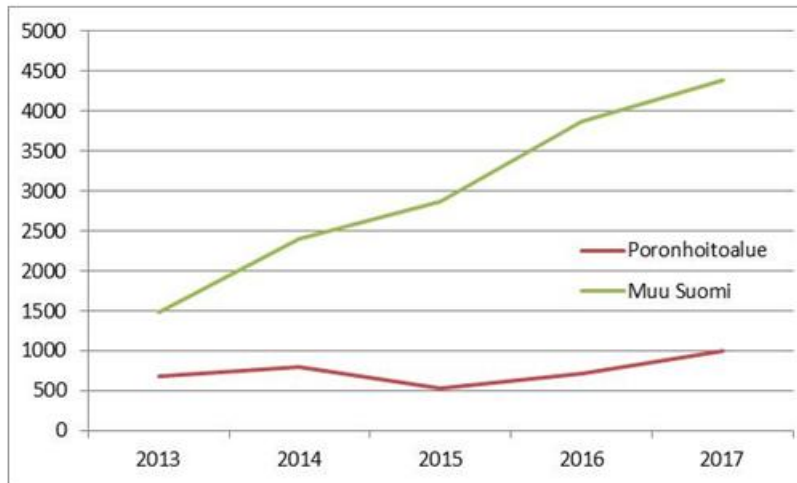

Kuva 10. Ahmahavainnot ovat selvästi lisääntyneet 2010 -luvulla. Lähde. Riistavahinkorekisteri.

Riistavahinkorekisteri

Kuva 11. Vihreä kuvio osoittaa ahmavahinkoja vuoden 2017 alusta helmikuun loppuun. Helmikuun loppuun mennessä 8 lupaa oli käytetty (saalis punainen). Keltaisella kuviolla näkyy vahinkojen jatkuminen maaliskuun alusta. Taustakartassa näkyy myös Natura-alueet, joista suurimmalla osalla ahma on mainittuna suojeluarvona.

Kuva 12. Tassuun kirjattujen ahmahavaintojen lukumäärät poronhoitoalueella (alempi viiva) ja muun Suomen alueella vuosina 2013-2017 (vuoden 2017 havainnot 14.12.2017 asti). Lähde: Suomen riistakeskus

Lausuntoyhteenveto

Luonnonvarakeskus (Luke) arvioi 25.10.2017 antamassaan launnossa (Luke 2653/00 04 05/2016) Suomen ahmakannan olleen talvella 2016/2017 samaa suuruusluokkaa kuin talvella 2015/2016, noin 220–250 yksilöä. Näistä arviolta noin sata yksilöä liikkuu poronhoitoalueella. Suomen ahmakannan yksilölukumäärän arvioitiin selvästi runsastuneen viimeksi kuluneiden 15 vuoden aikana. Kannan runsastuminen oli voimakkainta poronhoitoalueen ulkopuolisessa Itä-Suomessa. Ahmakannan yksilömäärää koskeva arvio perustui riistakolmioaineistoihin sekä Metsähallituksen ja paliskuntien kolmessa pohjoisimmassa kunnassa (Enontekiö, Inari, Utsjoki) yhdessä suorittamiin erillislaskentoihin. Ahmakannan kehitystä kuvaavan arvion pohjana oli ensisijaisesti riistakolmiolaskentojen jälki-indeksi, joka antaa vertailukelpoisen tiedon vuosijaksojen välisten erojen tarkasteluun.

Suomen poronhoitoalueen ahmat kuuluvat kahteen eri populaatioon; ne ovat yhtäältä osa skandinaavista ahmakantaa, toisaalta osa suomalais-venäläistä kantaa. Vyöhyke, jossa on havaittu geneettistä erilaistumista, sijoittuu Suomessa Sallan korkeudelle (Esparza-Salas ym. 2017). Skandinaviassa oli vuonna 2011 noin 900–1200 ahmaa, joista Ruotsissa 580–780 ja Norjassa 340–430 yksilöä (Chapron ym. 2014). Vuosina 2015–2017 Skandinavian kannassa arvioitiin olleen runsaat 800 yli vuoden ikäistä yksilöä. Euroopan puoleisessa osassa Venäjää arvioitiin olleen vuonna 2000 noin 1 500 ahmaa (Landa ym. 2000).

Norjassa on metsästettiin metsästysvuonna 2016–2017 69 ahmaa, vuotta aiemmin saalis oli 44 yksilöä. Ruotsissa pyynti on ollut vähäisempää ja se on keskittynyt erityisen paljon porovahinkoja aiheuttaneisiin ahmoihin. Suomessa ahma oli kokonaan rauhoitettu vuosina 1982–2016. Kevättalvella 2017 metsästettiin poronhoitoalueen seitsemässä poronhoitoalueen pohjoisosan paliskunnassa riistakeskuksen poikkeusluvalla yhteensä kahdeksan (8) ahmaa.

Kahdeksan yksilöä käsittävän metsästyskuolleisuuden vaikutusta Suomen ahmakannan kehitykseen ei ole mahdollista tarkasti arvioida. Poronhoitoalueen ahmakannan seuranta tulisi tulevaisuudessa tehostaa niin, että kannan perintuotosta saataisiin perusteltu arvio.

Asetusluonnoksen mukainen enimmäismäärä on 3,2–3,6 % Suomen ahmakannasta ja noin 8 % poronhoitoalueella liikkuvien ahmojen lukumäärästä. Ahman lisääntymispotentiaali on suhteellisen vaatimaton. Skandinaviassa naaras saa ensimmäiset pentunsa tavallisesti vasta 3-vuotiaana. Pentueissa on keskimäärin vain 1,9 pentua, ja naaras lisääntyy yleensä vain joka toinen vuosi (Persson ym. 2005, Persson ym. 2006). Nämäkin lähtökohdat huomioon ottaen on kuitenkin todennäköistä, ettei esitetty enimmäismäärä vaarana ekologisesti kestävä kannanhoidon periaatetta.

Ahmojen aiheuttamat vahingot porotaloudelle ovat huomattavat. Ruotsalais-norjalaisessa tutkimuksessa (Mattisson ym. 2016) havaittiin ahman tappavan lähellä Suomen poronhoitoalueen pohjoisosia sijaitsevilla tutkimusalueilla Finnmarkissa ja Tromssan alueella talvella keskimäärin noin kaksi poroa kuukaudessa, ja kesällä jonkin verran enemmän.

Suomessa kirjattiin vuonna 2016 ahman tappamia poroja yhteensä 2 796. Poromäärään suhteutettuna ahman tappamia poroja on viime vuosina löydetty eniten Pohjois-Lapissa ja itäiseen valtakunnanrajaan rajoittuvissa paliskunnissa. Esitetyn asetuksen aluemäärittely ottaa tämän lähtökohdan huomioon.

Luke toivoo mahdollisesta metsästyksestä kertyvän mahdollisimman paljon kokemuseräistä tietoa, jota voidaan hyödyntää ahmakannan hoidossa. Metsästystapahtumat ja pyynnin mahdollinen valikoiva kohdistuminen paljon vahinkoa aiheuttaviin ahmayksilöihin olisi hyvä dokumentoida. Samalla olisi eduksi seurata metsästyksen vaikutusta ahman aiheuttaminen vahinkojen määrään.

Ahman metsästyksessä tulisi ottaa huomioon ahman lisääntymisajankohta. Naaraat synnyttävät yleensä helmikuussa ja maaliskuun alussa (Pulliainen 1968, Blomqvist 2001). Pennut itsenäistyvät emoistaan elokuussa (Vangen ym. 2001). Poikkeusluvalla sallittavassa ahmanmetsästyksessä tulisi välttää lisääntyvien naaraiden tappamista tammikuun ja elokuun välisenä aikana.

Ympäristöministeriö toteaa, että poikkeuslupien myöntäminen perustuisi porovahinkojen mahdollisimman tehokkaaseen vähentämiseen. Metsästyslain 41 a §:n mukaan ahman rauhoituksesta voidaan poiketa porotaloudelle aiheutuvan erityisen merkittävän vahingon ehkäisemiseksi, jos muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole eikä päätös haittaa lajin suotuisan suojelutason säilyttämistä lajin luontaisella levinneisyysalueella. Ympäristöministeriö huomauttaa, että ahmakannan hoitosuunnitelmassa on esitetty myös muita vaihtoehtoisia toimenpiteitä poroihin kohdistuvien vahinkojen vähentämiseksi, joita tulisi pyrkiä ensisijaisesti toteuttamaan. Ahmakannan koko on Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan noin 220–250 ahmaa, joista arviolta noin 100 yksilöä liikkuu poronhoitoalueella. Ahma on erittäin uhanalainen laji ja sen suojelutaso on arvioitu suotuisaksi ainoastaan alpiinisella alueella.

Mikäli poikkeamislupia päätetään kuitenkin vahinkoperusteisesti sallia, ja ne koskevat Natura 2000 -verkostoon kuuluvia alueita, joiden suojeluperusteena ahma on, tulee luonnonsuojelulain 66 §:n määräyksiä tältä osin noudattaa. Suomen riistakeskuksen tulee siten ennen edellä mainittuja alueita koskevan poikkeamislupapäätöksen myöntämistä varmistua siitä, että poikkeuslupin tapahtuma metsästys ei todennäköisesti merkittävästi heikennä niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 -verkostoon. Ahma kuuluu useiden Natura 2000 -alueiden suojelutavoitteisiin ja kyse on sen vuoksi poikkeuslupien myöntämisen vaikutuksesta kunkin Natura 2000 -alueen ahmakannan tilanteeseen. Ympäristöministeriö suosittelee, että Suomen riistakeskus pyytää luonnonsuojeluviranomaisen lausunnon lupahakemuksista.

Suomen riistakeskus esittää tässä lausunnossa tarkemmin ilmenevin perustein poikkeusluvilla sallittavan ahmanmetsästyksen suurimmaksi sallituksi saalismääräksi 12 ahmaa metsästysvuonna 2017–2018. Suurin sallittu saalismäärä ei ole määrä, joka tulisi saavuttaa, vaan se asettaa Suomen riistakeskuksen lupaharkinnalle ahmojen määrää koskevan rajoituksen, jonka puitteissa voidaan tapauskohtaiseen harkintaan perustuen myöntää vahinkoperusteisia poikkeuslupia pahimmille vahinkoalueille erityisen merkittävien vahinkojen estämiseksi.

Suomen riistakeskus toteaa, että ahman aiheuttamat porovahingot ovat edelleen olleet suuret ja ahman osuus kaikista petovahinkokorvauksista on suurempi kuin kaikkien muiden suurpetojen aiheuttamat vahingot yhteensä. Vuodesta 2016 voimassa olleet uudet porolajikohtaiset korvausarvot huomioiden ahmavahinkojen suuri määrä on johtamassa siihen, että valtion talousarvioon varatut määrärahat eivät riitä vuoden 2017 vahinkojen täysimääräiseen korvaamiseen, jolloin riistavahinkolain mukaisesti joudutaan vähentämään korvauksien määrää jokaiselta korvaukseen oikeutetulta samassa suhteessa niin porovahingoissa kuin muissakin petojen aiheuttamissa vahingoissa (pois lukien mahdolliset henkilövahingot). Tällä voi olla kielteisiä vaikutuksia suurpetoihin suhtautumiseen (sosiaalinen hyväksyntä) sekä suurpetopolitiikan toimeenpanon kannalta laajemminkin.

Suomen riistakeskus yhtyy muistiossa todettuun, että ahmojen aiheuttamien porovahinkojen ehkäisemiseksi ei ole metsästyksen ohella käytännössä toteutettavissa muita tyydyttäviä ratkaisuja, sillä vapaasti laiduntavien porojen suojaaminen on käytännössä mahdotonta, ja vahinkoja syntyy porojen paimennuksesta huolimatta. Riistakeskus toteaa myös muistion tavoin, että mahdollisten ahman poistolupien vaikutusta ahmavahinkoihin ja maksettaviin korvauksiin ei voida ennalta tarkasti arvioida, sillä tuleviin vahinkoihin vaikuttavat ahmojen määrän ohella mm. lumi- ja sääolosuhteet.

Muita tyydyttäviä ratkaisuja pohdittaessa porovahinkoja aiheuttavien ahmojen siirrot edellyttäisivät siirroille soveltuvia vastaanottoalueita ja myönteistä suhtautumista siirtohankkeeseen poronhoito-alueen eteläpuolisilla alueilla. Suomen riistakeskus yhtyy ministeriön muistiossa ja ahmakannan hoitosuunnitelmassa todettuun, että siirtoistutuksiin voitaisiin ryhtyä vain, mikäli paikallisen väestön asenteet hanketta kohtaan ovat riittävän myönteisiä. Sen lisäksi, että paikallisen väestön suhtautuminen siirtoihin on aiemmissa selvityksissä (esim. Pohjois-Savo, Keski-Suomi) ollut varsin kielteinen, on myös syytä huomioida ahmakannan luontainen levittäytyminen ja runsastuminen viime vuosina näillä alueilla. Muutamien yksilöiden siirroilla ei siten olisi käytännössä merkitystä kyseisten alueiden tai muun eteläisen Suomen ahmakannalle ja sen kehittymiselle edelleen suotuisaan suuntaan.

Kuten ministeriön asetusmuistion kuvasta 8 voi havaita, ahmahavaintoja tehdään nykyään lähes koko maassa poronhoitoalueen eteläpuolella. Ahmahavaintojen määrä on lisääntynyt erityisesti Itä-Suomen alueella, johon asetusmuistioon sisältyvän Luonnonvarakeskuksen Suomen ahmakannasta antaman lausunnon mukaan kuuluvat poronhoitoalueen ulkopuolinen osa Kainuusta sekä Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan alueet. Asetusmuistion kuvan 8 aikasarjaa edelleen tarkastelemalla voidaan todeta, että aiemmin varsin erillinen 1980- ja 1990-luvun istutuksista alkunsa saanut Länsi-Suomen ahmakanta on viime vuosina levittäytynyt laajalti ja kohdannut idästä levittäytyneen ahmakannan, joka on puolestaan yhteydessä Luoteis-Venäjän ahmakantaan. Viime vuosina ahmahavainnot ovat yleistyneet etelärannikkoa myöten. Tassuun kirjattuihin havaintoihin sekä riistakolmioiden talvilaskentoihin pohjautuvaan Luonnonvarakeskuksen laskelmaan perustuen Suomen riistakeskus toteaa, että Suomen ahmakanta on kehittynyt suotuisasti boreaalisella eliömaantieteellisellä vyöhykkeellä. Alpiinisen vyöhykkeen ahmakanta on puolestaan jo suotuisalla suojelutasolla.

Riistakolmioiden talvilaskentoihin pohjautuvan laskelman mukaan ahmakannan kehitystrendi on ollut 2000-luvun aikana nouseva myös poronhoitoalueella Enontekiön, Inarin ja Utsjoen kuntien eteläpuolisella alueella ja on Luken lausunnon mukaisesti nykyään noin 50 yksilön suuruinen (painottuen itärajan kuntiin). Ylä-Lapin kolmen kunnan osalta 40–60 ahman kanta-arvio pohjautuu Metsähallituksen ja paliskuntien yhteisiin erillislaskentoihin. Suomen riistakeskus toteaa, että poronhoitoalueen osalta haasteena kannanarvioinnin suhteen voidaan yhä pitää poronhoitoalueen pinta-alan nähdessä varsin harvaa petoyhdyshenkilöverkostoa. Petoyhdyshenkilöiden kirjaamien ahmahavaintojen määrät ovat kuitenkin lisääntyneet viime vuosina myös poronhoitoalueella (ks. kuva 1).

Suomen riistakeskus toteaa, että asetusmuistion kuvassa 2 esitetyissä poronhoitoalueen ja muun Suomen ahmahavaintojen määrissä ei ole esitetty vuoden 2017 havaintomääriä. Luken lausunnossa todetaan kuitenkin, että kevättalven 2017 petoyhdyshenkilöiden kirjaamien ahmahavaintojen määrän kehitys osoittaa ahmakannan vahvasti runsastuneen poronhoitoalueen ulkopuolisen Suomen alueella. Suomen riistakeskus toteaa niin ikään, että asetusmuistion kuvassa 8 esitetty ahmahavaintojen laajentuminen uusille alueille, riistakolmioiden talvilaskentojen tulokset ja kirjattujen havaintojen määrän kehitys viittaavat yhdessä ahmakannan runsastumiseen viime vuosina erityisesti poronhoitoalueen ulkopuolella, mutta mahdollisesti myös poronhoitoalueella. Luken tuottamalla kanta-arviolla on suuri merkitys arvioitaessa poikkeuslupien mitoituksen suhdetta ahmakantaan.

Suomen riistakeskus toteaa, että asetuksessa määritellyn suurimman sallitun saalismäärän kohdentaminen pohjoisen ja itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueelle on perusteltua erityisen merkittävien porovahinkojen vähentämiseksi ja valtion talousarvioon petokorvauksiin varattujen määrärahojen riittämiseksi jatkossa täysimääräisiin porovahinkokorvauksiin EU-komission asettama 10 miljoonan euron maksuvaltuus huomioiden. Suomen riistakeskus toteaa edelleen, että petovahinkomomentille varattujen määrärahojen tulisi riittää porovahinkokorvausten lisäksi myös sekä koira-, kotieläin-, mehiläis- ja satovahinkojen korvausten että petovahinkojen maastotarkastuksista riistanhoitoyhdistyksille ja kunnille koituvien kulujen täysimääräiseen korvaamiseen.

Ministeriö toteaa muistiossaan, että vuoden 2017 petovahinkojen korvaamisessa leikkauksen on arvioitu olevan vuoden 2018 talousarvioesityksessä noin kaksi miljoonaa euroa ja se koskettaa riistavahinkolain 9 §:n 2 momentin mukaisesti kaikkia vahingonkärsijöitä lukuun ottamatta henkilövahinkoja. Täysimääräisten vahinkokorvausten leikkaaminen porovahingoista ja muista suurpetojen aiheuttamista vahingoista talousarvioon varatun määrärahan puitteissa on Suomen riistakeskuksen näkemyksen mukaan monin tavoin ongelmallista. Se voi heikentää mm. sosiaalista hyväksyntää suurpetoja kohtaan ja vaikeuttaa siten suurpetopolitiikan menestyksestä toimeenpanoa. Ongelma koskettaa täten kaikkien suurpetolajien kannanhoitoa ja vaikeuttaa pyrkimystä toimivamman yhteiselon rakentamiseksi ihmisen ja suurpetojen välille.

Suomen riistakeskuksen esittämä 12 ahman kiintiö antaisi mahdollisuuden erityisen merkittäviä vahinkoja aiheuttavien ahmojen kohdennettuun poistamiseen siten, että ahmahavaintojen määrä laskisi jälleen tasolle, jolla kaikki Suomessa vuonna 2018 tapahtuvat petovahingot sekä petovahinkojen maastotarkastuksiin liittyvät riistanhoitoyhdistysten ja kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten kulut voitaisiin maksaa

täysimääräisinä. Tulevien vahinkojen kokonaismäärää on kuitenkin mahdotonta ennakoida tarkasti, sillä vahinkojen suuruuteen vaikuttavat ahmojen määrän ohella mm. lumi- ja sääolosuhteet sekä poronhoidon käytänteet (mm. paimennus, laidunkierto ja tarharuokinta).

Petovahinkojen maastotarkastusten kattavuutta on Suomen riistakeskuksen näkemyksen mukaan syytä parantaa kuntien maaseutuelinkeinoviranomaisten ja riistanhoitoyhdistysten yhteistyönä. Myös vahinkojen sähköistä ilmoittamista vahinkopaikan kuvien kera uuden Pesä-sovelluksen kautta on syytä edistää, jotta vahinkotapahtumat saadaan entistä nopeammin Riistavahinkorekisteriin.

Suomen riistakeskus toteaa huomionaan, että asetusluonnoksen ruotsinkielisen version 2 §:ssä Alueelliset rajoitukset (Regionala begränsningar) puuttuu Hyrynsalmen kunta. Hyrynsalmi on kirjattu asetusluonnoksen suomenkieliseen versioon.

Suurin osa valtion suurpetovahinkojen korvaamisen momentille varatuista määrärahoista on jo vuosia kohdentunut ahman aiheuttamien porovahinkojen korvaamiseen. Käytännössä ahman aiheuttamat vahingot ovat olleet vuodesta riippuen lähes yhtä suuret tai jopa suuremmat kuin muiden suurpetojen aiheuttamat vahingot yhteensä. Suomen riistakeskus toteaa täten, että ahman aiheuttamien vahinkojen vähentämisellä on nykyisensuuruisten talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa suuri vaikutus petovahinkojen korvaamiseen täysimääräisenä ja siten edelleen kaikkien suurpetojen yleisen sosiaalisen hyväksyttävyyden ja suurpetopolitiikan toimeenpanon kannalta.

Erityisen merkittävää vahinkoa aiheuttavien ahmojen poikkeuslupanvarainen vahinkoperusteinen metsästys voidaan nähdä yhtenä keinona paitsi varmistaa valtion talousarvioon varattujen määrärahojen riittävyys kaikkien petovahinkojen täysimääräiseen korvaamiseen, myös kohdennettuna toimenpiteenä pahiten ahmavahingoista kärsivien paliskuntien, tokkakuntien ja yksittäisten poronomistajien elinkeinon jatkuvuuden ja kannattavuuden turvaamiseksi.

Suomen riistakeskus toteaa, että esitetyn sallitun suurimman sallitun saalismäärän toteutuessa täysimääräisenäkään ei vaarannettaisi ahman suotuisan suojelun tason säilymistä (alpiininen vyöhyke) tai saavuttamista (boreaalinen vyöhyke) koskevaa tavoitetta lajin luontaisella levinneisyysalueella. Molemmilla eliömaantieteellisillä vyöhykkeillä on riittävästi elinympäristöä ja kannan kehitys osoittaa, että ahmalla on paikkansa Suomen luonnossa niin tuntureilla kuin metsäalueellakin.

Suomen riistakeskus korostaa lopuksi, että ahmakannan seurantaan ja tutkimukseen tulisi jatkossa panostaa entistä enemmän (myös poronhoitoalueella), jotta saadaan lisää ja tarkempaa tietoa sekä ahmakannasta että ahman aiheuttamiin porovahinkoihin vaikuttavista tekijöistä. Suomen riistakeskus kiittää muistiossa esitettyä, että Luonnonvarakeskus on käynnistänyt hankkeen ahmakannan arvioinnin menetelmien kehittämiseksi.

Alueellisten riistaneuvostojen näkökannat

Suomen riistakeskus toteaa lausunnossaan, että tämän lausunnon valmistelua varten pyydettiin ja saatiin kannanottoja Lapin, Oulun ja Kainuun alueellisilta riistaneuvostoilta. Alueneuvostot näkivät myönteisenä asiana, että poikkeuslupamenettelyin voidaan poistaa eniten vahinkoa tuottavia yksilöitä. Riistaneuvostojen näkemyksen mukaan kiintiön tulisi olla kuitenkin esitettyä suurempi, jos vahinkoja halutaan merkittävästi vähentää. Lapin riistaneuvoston näkemyksen mukaan, mikäli kiintiötä nostetaan, lupien painotus tulisi käyttää alueelle, jossa ahmakanta täyttää luontodirektiivin asettamat suotuisan suojelutason vaatimukset, eli ns. alpiiniselle eliömaantieteelliselle vyöhykkeelle pohjoisimmalle osalle Lappia (Ylä-Lappi). Lisäksi riistaneuvoston näkemyksen mukaan ahmakannan seuranta ja kannanarviointia tulisi kehittää koko Suomessa.

Suomen ympäristökeskus (SYKE) toteaa asetuksesta seuraavaa:

Ahman suojelutaso on Suomen alpiinisella alueella (Ylä-Lappi) suotuisa ja boreaalisella alueella (muu Suomi) epäsuotuisa, riittämätön (Suomen luontodirektiivin art. 17 mukainen raportointi EU:lle 2013).

Tuoreimmassa vuoden 2015 nisäkkäiden uhanalaisuusarvioinnissa ahman IUCN:n kriteerien mukaista uhanalaisuusluokkaa laskettiin äärimmäisen uhanalaisesta (CR) erittäin uhanalaiseksi (EN) runsastuneen kannan vuoksi. Lajin uhanalaisuuden syynä on edelleenkin pieni populaatiokoko (luokassa EN lisääntymiskykyisten määrän raja-arvot 50–250 yksilöä). Kansallisesti ahma on metsästyslailla täysin rauhoitettu.

Luonnonvarakeskuksen arvion mukaan Suomessa on noin 220–250 ahmaa (talvi 2016/2017). Niistä 40–60 yksilöä elää kolmen pohjoisimman kunnan alueella ja 180–190 niiden eteläpuolella. Poronhoitoalueen ulkopuolella Luonnonvarakeskus arvioi elävän vain muutamia yksilöitä.

Vuonna 2016 ahman tappamia poroja on ilmoitettu 2 796 kappaletta ja laskennallinen vahinko on yhteensä yli 6 miljoonaa euroa. Koko poronhoitoalueen ilmoitetuista suurpetovahingoista ahman osuus oli yli puolet. Tämä on synnyttänyt ristiriitaa porotalouden ja ahmakannan suojelun välillä. Suomi on saanut komissiolt luvan maksaa porovahinkokorvauksia, mutta suurpetojen porotaloudelle aiheuttamien vahinkojen korvaamisen maksuvaltuutus on enintään 10 miljoonaa euroa. MMM arvioi korvausmäärän ylittyvän 2017 vahingoissa.

Asetusluonnoksen esitys mahdollistaa ahmojen metsästyksen jatkossakin. Kyseessä on poikkeuslupiin liittyvän kiintiön määrittäminen, ei vielä lupa ahmojen tappamiselle. SYKE kuitenkin katsoo, että poikkeuslupia ei ole vielä syytä myöntää. Ahmakannan tilasta ei ole riittäviä tietoja metsästyksen tarpeellisuuden ja vaikutusten arvioimiseksi. Ensisijaisesti on toteutettava ahmakannan hoitosuunnitelmassa (2014) todetut seuranta- ja tutkimustiedon lisäämiseksi tarvittavat toimenpiteet, kuten seurannan tehostaminen ja kehittäminen ja telemetrian käyttö. Samoin lisätutkimukset poikuetuotosta, ahman liikkuvuudesta, ahman aiheuttamista porovahingoista ja siirtoistutusalueiden ahmojen ekologiasta tarvitaan ennen kuin harkitaan poikkeuslupien myöntämistä.

Paliskuntain yhdistys toteaa, että ahma tappaa poroja ympäri vuoden. Tehokkaimmin se saalistaa kevättalvella. Ahmalle suotuisissa luonnonoloissa yksittäinen ahma voi raadella yhden yön aikana helposti toistakymmentä poroa. Tyypillisesti ahma puree poroa niskaan, vie elävältä porolta kielen ja jättää poron kitumaan liikuntakyvyttömänä paikalleen. Näin ahma pitää ilmeisesti huolta ruoan saatavuudesta saalistusolosuhteiden heikentymisen varalta, eli kerää itselleen ja poikueilleen lihavarastoja pahan päivän varalle.

Petovahinkojen määrän kasvu johtuu pääasiassa poronhoitoalueella vahvistuneista petokannoista. Vuosittaista vaihtelua vahinkomääriin aiheuttavat erityisesti sää- eli saalistusolosuhteet sekä muiden ravinnoksi sopivien saaliseläinten saatavuus. Runsaiden myyräeläinvuosien jälkeen petojen aiheuttamat porovahingot, erityisesti ahmavahingot, näyttävät kasvavan harpaten. Tämä johtunee petojen jälkikasvun poikkeuksellisen hyvästä selviytymisestä aikuisikään. Pedoille epäedullisemmissä oloissa vahinkomäärät vastaavasti laskevat. Kyky reagoida luonnon sanelempiin pitkälti ennakoimattomiin muuttuviin tilanteisiin tulee varmistaa petokantojen säätelyä rajaavien asetusten valmistelussa.

Luonnonvarakeskus ja Helsingin yliopisto tutkivat vuosina 2013–2016 petoeläinten aiheuttamien tappioiden vaikutuksia poronhoidon tuottavuuteen, tuloihin ja taloudelliseen kestävyys. Petojen tappamat porot ovat talvikaudella pääasiassa hyväkuntoisia siitosvaatimia. Luonnonvarakeskuksen keräämien luuydin- ja hammasnäytteiden (102 kpl) perusteella tapettujen porojen kunto oli hyvä (93,4 %) tai kohtalainen (6,6 %), eikä näytteissä tavattu lainkaan huonokuntoisia tai nälkiintyneitä poroja. Myös eri ikä- ja sukupuoliluokkia oli näytteissä lähes samassa suhteessa kuin eloporokarjassa (67 % siitosvaatimia). Petojen tappamien porojen etsinnästä aiheutui 2–8 työpäivää jokaista löytynyttä pedon tappamaa poroa kohti. Petoeläinten aiheuttama porokannan tuottavuuden merkittävä putoaminen yhdessä ylimääraisten kustannusten kanssa voi korvauksista huolimatta pienentää poronhoidon nettotuloja huomattavasti. Pahimmillaan poronhoidon nettotulot putosivat tehdyissä analyyseissä miinusmerkkisiksi, mikä romahduttaa porotalouden taloudellisen kestävyys.

Suomessa maasuurpetojen aiheuttamista löydetyistä vahingoista liki 95 prosenttia kohdistuu poroihin. Poroja menetetään pedoille vuosittain kaikkiaan noin 25 000–35 000. Näistä arviolta noin viidennes löytyy maastosta. Viime vuosina erityisesti ahman aiheuttamien porovahinkojen määrä on kasvanut paljon.

Määrällisesti suurimmat vahinkokertymät ovat Saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluvissa tunturipaliskunnissa. Myös itärajan paliskunnissa Inarista Suomussalmelle vahinkokertymät ovat mittavat.

Suurpetojen aiheuttamat vahingot vaikuttavat poronhoitoon monella tavalla. Pahimmilla vahinkoalueilla peto-ongelmien aikaansaama taloudellinen, sosiaalinen ja psyykkinen paine on kova. Petovahinkokorvaukset eivät kata porotaloudelle pedoista aiheutuvia vahinkoja edes siinä tilanteessa, että ne maksetaan nykyisen korvausjärjestelmän puitteissa täysimääräisinä vahingonkäräjille. Lisäksi edessä on tilanne, jossa Euroopan komission Suomelle asettama 10 miljoonan euron maksuvaltuusraja ylittyy porovahinkojen osalta jo toisena peräkkäisenä vuonna. Tämä on ollut valtionhallinnossa tiedossa riittävän pitkään, jotta korvauskaton ylittyminen olisi petojen poistolupakäytäntöjä tehostamalla voitu estää. Mikäli petojen poistoon ei ole mahdollista saada lisätehoja käytäntöjä keventämällä, on valtionhallinnossa huolehdittava siitä, että korvauksiin on varattu riittävästi rahaa ja ne maksetaan vahingonkäräjille täysimääräisinä.

Korvaukset eivät kuitenkaan ratkaise varsinaista ongelmaa. Porovahinkojen vähentämisen ainoa mahdollisuus on petokantojen tehokkaampi kontrollointi. Tästä huolimatta luvan saannin edellytyksenä pidetään vahinkojen kerryttämistä. Todellisuudessa tilanne on siis se, että maa- ja metsätalousministeriön ohjauksessa toimiva Suomen riistakeskus edellyttää edelleen petojen aiheuttamien porovahinkojen kerryttämistä, vaikka maa- ja metsätalousministeriöltä puuttuvat vahinkojen täysimääräisen korvaamisen valtuudet. Poronomistajat pakotetaan kustantamaan petokantojen ylläpitoa omaisuudellaan entistä mittavammassa määrin.

Tilanteisiin, joissa ahmatuhot kasvavat kohtuuttomiin mittoihin, on oltava laillisia keinoja puuttua. Poronhoitoalueen ahmavahingot on saatava siedettäviin mittasuhteisiin, jotta elinkeinotoiminnan mahdollisuudet säilyvät. Tämä on mahdollista ainoastaan vahinkoa tekeviä ahmayksilöitä poistamalla. Asiassa tulee huomioida myös Suomen velvoitteet saamelaisten oikeuksia koskien. Kohtuuttoman suureksi paisuva ahmakanta uhkaa saamelaisten oikeuksia harjoittaa kulttuuriaan ja elinkeinojaan saamelaisten kotiseutualueella.

Esitys saaliiksi saatujen ahmojen enimmäismäärästä on kahdeksan yksilöä. On ymmärrettävää, että varovaisuutta noudatetaan, kun puhutaan harvalukuisesta suurpedosta. On silti huomattava, että ahmojen lukumäärä on Luonnonvarakeskuksen arvioiden mukaan Suomessa huomattavasti suurempi kuin susien. Tästä huolimatta susille on myönnetty sosiaalisen sietokyvyn nimissä moninkertainen määrä poistolupia sellaisille alueille, joilla varsinaiset vahingot ovat sekä tapausten määrällä että korvauksilla mitattuna huomattavan vähäisiä Pohjois-Suomen ja erityisesti Tunturi-Lapin ahmavahinkoihin verrattuna. Susikannan kontrollointi on tärkeää ja pyrkimykset nostaa susien sosiaalista hyväksyntää poistolupia myöntämällä on ymmärrettävä, emmekä halua osoittaa kritiikkiä susikannanhoitopolitiikkaa kohtaan tämän osalta. Toimien keskinäinen vertailu kuitenkin havainnollistaa, että ahmojen poistolupien määrä on kohtuuttoman pieni. Petokantojen hallinnassa ja kannanhoidossa on huomioitava todelliset vahingot ensi sijaisena poistolupien perusteina. Aivan erityisesti näin on tehtävä silloin, kun vahinkoihin varatut korvausmäärärahat eivät riitä vahinkojen täysimääräiseen korvaamiseen.

Ahman saalistusteho on hyvin pitkälti riippuvainen lumiolosuhteista, joten vuosittainen vaihtelu kertyvissä vahingoissa on suurta. Ahmalle suotuisissa oloissa vahinkoja kertyy erittäin paljon, kun taas porolle suotuisissa lumioloissa vahinkomäärät ja näin myös poistolupien käytön tarve jäävät pienemmiksi. Kevättalven lumiolojen ennakoitiin metsästyskauden alussa on kuitenkin täysin mahdotonta, joten poikkeuslupien määrää säädettäessä tulee jättää riittävästi liikkumavaraa tarpeeseen ja tilanteeseen perustuvalla lupaharkinnalla.

Kahdeksan lupaa voi olla kohtuullinen määrä porolle suotuisissa luonnonoloissa, mutta luonnonolojen ollessa ahman puolella, jää määrä riittämättömäksi. Yksilömääriin perustuvien rajoitusten sijasta asetuksessa tulisi huomioida painokkaammin alueelliset vahinkokertymät, tilanteet ja niihin reagoimisen mahdollisuus joustavasti. Suurin sallittu saalismäärä ei koskaan ole poistoluville annettava tavoite vaan niiden myöntämiselle asetettava rajoite. Niinpä määrä on tarpeellista asettaa riittävän korkeaksi, jotta se mahdollistaa todellisen tilanteen kanssa toimimisen ennalta tuntemattomien luonnonolojen edellyttämällä tavalla.

Poronhoitoalueen ahmakannat ovat osa Skandinavian ja Venäjän elinvoimaisiksi määritellyjä populaatioita ja ahmojen määrän on arvioitu moninkertaistuneen viimeisten 15 vuoden aikana. Ruotsissa ja Norjassa samaa

ahmakantaa on metsästetty vuosittain, toisin kuin Suomessa. Norjan ja Ruotsin ahmakantojen painopiste on Suomen vastaisilla raja-alueilla. Pyynnin onnistuminen naapurimaissa vaikuttaa vuosittain merkittävästi myös Suomessa tapahtuviin vahinkokertymiin.

Ahmakannan kannanhoitosuunnitelman mukaan ahmakanta on suotuisan suojelun tasolla alpiinisella vyöhykkeellä, eli Pohjoisimman Lapin alueella, ja kestää näin ollen siellä varsin hyvin reilumpaakin verotusta. Samoin se kestää itärajalla, jossa ahmakanta on osa elinvoimaista Venäjän populaatiota. Näillä perusteilla Paliskuntain yhdistys esittää vuodelle 2017–2018 ahman suurimmaksi sallituksi saalismääräksi 25 ahmaa. Tämä määrä täyttää kirkkaasti kaikkien varovaisuusperiaatteiden vaateet ja on yli puolet pienempi kuin eteläsuomeen susille sosiaalisin perustein myönnetty 53 suden vuotuinen kiintiö.

Luvat on tarkoitettu suunnattavaksi Pohjoisen- ja Itäisen poronhoitoalueen kannanhoitoalueelle. Jatkossa tulee olla valmius reagoida ahmavahinkojen tilanteen kehittymiseen koko poronhoitoalueella. Asetus on syytä saattaa voimaan viiveettä. Ahmatuhot kärjistyvät talven edetessä, eikä valtiolla ole varattuna riittävää määrärahaa tai edes maksuvaltuutta vahingot kattaviin korvauksiin. On hyvä saattaa asetus voimaan ennen vuoden vaihdetta.

Nykyisen petokorvausjärjestelmän puitteissa arviolta vain noin puolet petojen poronhoidolle aiheuttamista suorista vahingoista korvataan vahingonkäräjille. Pedon tappamana löytyneen poron omistajalle tai, milloin omistajaa ei voida selvittää, paliskunnalle maksetaan korvaus todennetusta vahingosta. Lisäksi paliskunnille maksetaan pientä laskennallista korvausta vasahävikistä. Tämän korvauksen piiriin lukeutuvat myös hävikkiaikana löytyvät vasat, joita ei korvata löytyneinä porovahinkoina vahingonkäräjälle laisinkaan. Petoista aiheutuviin suoriin kokonaisvahinkoihin kuitenkin kuuluvat menetettyjen porojen ja siitostuoton lisäksi muun muassa ylimääräisestä paimennuksesta tai porojen aitaamisesta, vahinkojen etsinnästä sekä vahinkoa tekevien petojen poistoprosesseista syntyvät kustannukset, jotka jäävät kokonaisuudessaan paliskuntien ja poronomistajien kustannettaviksi.

Porot laiduntavat laajoilla alueilla erityyppisissä maastoissa. Raato katoaa maastosta nopeasti petojen ja erilaisten haaskansyöjien suihin. Tästä johtuen valtaosa petojen tappamista poroista jää löytymättä. Lisäksi löydettyjen vahinkojen perusteella maksettavan petokorvauksen saaminen edellyttää poron kuolinsyyn selvittämistä, joka puolestaan edellyttää raadon löytymistä melko tuoreeltaan. Vanhemman haaskan kuolinsyytä on usein mahdotonta todentaa, jolloin myöskään korvauksia siitä ei ole mahdollista saada. Nykyinen korvausjärjestelmä on kuitenkin tähän saakka esillä olleista korvausvaihtoehdoista ainoa mahdollinen.

Ahma-asetuksen uutisoinnin yhteydessä luontojärjestöt ovat nostaneet esiin ahmavahinkojen korvaamisen reviiripohjaisella korvausjärjestelmällä. Paliskunnat eivät hyväksy reviirikorvausjärjestelmää. Se on mahdoton nykyisessä petotilanteessa ja aivan erityisesti ahman ja suden kohdalla. Päällimmäinen ongelma on, että petovahinkoja tapahtuu määrällisesti liikaa. Vahinkokorvausten muuttaminen reviiriperusteiseksi ei vähennä vahinkojen määrää. Ahmoilla ei myöskään ole rajattavaksi soveltuvia reviirejä, ne liikkuvat pitkiä matkoja erittäin laajoilla alueilla. Ahmojen laajojen elinalueiden määrittely sekä siihen liittyvät vuosittain päivitettävät tiedot ahmojen liikkeistä ja määristä olisivat reviiriperusteisessa korvausjärjestelmässä erittäin keskeisessä roolissa ja vaatisivat valtiolta mittavia tutkimusresursseja. Ruotsissa, jossa reviirijärjestelmä on käytössä, valtio käyttää merkittävästi rahaa ahmojen määrän kartoittamiseen. Ruotsi myös maksaa poromiehille ahmanpesien etsinnästä. Mikäli korvausjärjestelmänperusteina käytettäisiin ahmojen pesiä, on otettava huomioon paliskuntien vaikeakulkuiset maastot ja syvät kanjonit, joista ahmojen pesien löytäminen on jokseenkin mahdotonta. Pesien osalta Ruotsissa on myös törmätty havaintojen legitimeettiongelmaan: viranomaisen on voinut todeta pesän vanhaksi, vaikka näyttö on poromiesten mukaan osoittanut muuta. Jos järjestelmä perustuisi paliskunnan pinta-alaan (kuten karhu Ruotsissa), tilanne olisi epätasa-arvoinen, sillä korvaus ei suhteudu tuhoihin eikä kohdennu vahingonkäräjälle. Lisäksi on syytä huomata, että Ruotsissa ahmojen määrää myös kontrolloidaan valtion toimesta ahmoja poistamalla. Korvausjärjestelmän muutos ei poistaisi petokantojen kontrolloinnin tarvetta.

Ahmaongelmien kontrolloinnissa vahinkoa tekevien yksilöiden poisto, tavalla tai toisella, pahimmilta vahinkoalueilta on ainoa ratkaisu. Ahmalle on saatava poisto- tai siirtolupia, sillä korvauksilla ei voi kompensoida nykyisissä mittasuhteissa olevia valtavia vahinkomääriä. Ahman saalistuspaine kohdistuu

talviaikaan ja näin ollen tuottavassa iässä oleviin siitosporoihin, jolloin mittavat menetykset vääristävät porokarjan ikärakenteen ja tuhoavat porojen jalostusmahdollisuuden. Siitosporon menetys kertautuu menetettyinä teurastuloina useita vuosia varsinaisen vahinkotapahtuman jälkeen.

Nykyisessä järjestelmässä vahingoista saadaan petovahinkokorvaus ahman tappamina löytyneiden porojen perusteella ja korvaus maksetaan suoraan asianomaiselle poronomistajalle. Reviiripohjaisessa korvausjärjestelmässä korvauksen kohdentuminen koko paliskunnalle olisi yksilötasolla kestävä ratkaisu. Ahma tappaa poroja paliskunnan eri alueilla ja vahinkojen määrään vaikuttavat muun muassa valtion rajojen läheisyys, suojelualueet sekä yleiset maasto-olosuhteet. Siksi ahman aiheuttamat vahingot voivat kohdentua yksittäiselle tokkakunnalle tai poronomistajalle. Ahman elinalue sijaitsee yleensä useamman paliskunnan alueella ja todelliset vahingot voivat aiheutua yhdelle tai osalle paliskunnista laidunkäytön mukaan, riippuen siitä painottuuko ahman liikkuminen kesä- vai talvilaidunalueelle. Sen lisäksi paliskunnat, joissa ahma ei ole pysyvästi, jäisivät ilman korvauksia, vaikka ahma läpikulkumatkallaan tai laajoilla alueilla liikkueensa tappaisi poroja. Ahmat kulkevat myös valtioiden rajojen yli. Osa liikkuu kahden tai jopa kolmen valtion alueella. Näiden huomiointi korvausjärjestelmässä olisi erittäin hankalaa ja vaikeuttaisi merkittävästi erityisesti raja-alueiden paliskuntien tilannetta.

Reviiriperusteinen korvaus asettaisi paliskuntien osakkaat keskenään eriarvoiseen asemaan. Jotta paliskunnalla olisi mahdollisuus kohdentaa reviiripohjaisen korvausjärjestelmän korvaukset oikeille vahingonkärsijöille, tulisi ahman tappamien porojen raadot edelleen etsiä maastosta omistajan todentamiseksi. Järjestelmä ei siis keventäisi paliskunnille ja poronomistajille aiheutuvaa ahman tappamien porojen etsinnän taloudellista ja sosiaalista taakkaa lainkaan. Mikäli reviiriperusteinen korvaus jaettaisiin paliskunnassa osakkaille porolukujen mukaisessa suhteessa, aiheuttaisi tämä merkittäviä taloudellisia tappioita ahmatuhoista kärsiville yksittäisille poronomistajille. Pahimmillaan tilanne voisi pakottaa luopumaan elinkeinosta.

Eläinmääriin tai pinta-aloihin perustuviin petovahinkokorvauksiin suhtautuvat kriittisimmin päätoimiset sekä petovahingoista kärsineet poronhoitajat. Päätoimisilla porotalouden tulot ja ammatti-identiteetti perustuvat edelleen pitkälti poronlihan tuotantoon. Reviiripohjainen korvausjärjestelmä ohjaisi korvauksia sivutoimisille tai harrastuksenomaisesti poronhoidon parissa toimiville samalla kun sen tuhoisin vaikutus iskisi päätoimisten poronhoitajien elinkeinon jatkamisen mahdollisuuksiin. Tämä olisi elinkeinon tulevaisuuden kannalta hankalaa. Poronhoitajia tulee kannustaa aktiiviseen ammattimaiseen poronhoitoon ja elinkeinon elinvoimaisuuden palauttamiseen ja ylläpitämiseen.

Paliskuntien näkemys on, että ihmisten oikeudenmukaisen ja tasapuolisen kohtelun vuoksi nykyinen korvausjärjestelmä on reviirikorvausjärjestelmää parempi vaihtoehto. Löydetty pedon tappama poro, jonka omistaja on todennettavissa, tulee myös jatkossa korvata suoraan asianomaiselle poronomistajalle. Kesäaikaisten vasojen korvaaminen vasahävikkijärjestelmällä on perusteltua, mutta tulisi kohdentaa nimenomaisesti löytymättömään hävikkiin. Kesäaikana löytyvät pedontappamat tulisi korvata normaalin korvausmenettelyn mukaisesti vahingonkärsijälle.

Maasuurpetojen aiheuttamien porovahinkokorvausten määrään vaikuttavat suorimmin 1) petojen määrästä johtuva porovahinkojen määrä ja poikkeuksellisten suurten porovahinkojen levinneisyys ja 2) poronlihan hinta. Porovahingot ja sitä myötä vahinkojen korvaussummat ovat olleen kasvusuunnassa koko Suomen EU-jäsenyyden ja sen myötä muuttuneet suojelupolitiikan ajan. Vuosituhannen vaihteessa vahinkojen korvaussummat olivat hetken alhaisemmalla tasolla, mutta vuodesta 2004 lähtenyt vahinkokorvausten nousu on ollut mittava. Tämä johtuu sekä vahinkomäärien jatkuvasta kasvusta että poronlihan suotuisasta hintakehityksestä.

Erityisesti eteläisellä poronhoitoalueella harjoitettava petojen haaskakuvaus aiheuttaa petovahinkojen kasvua paikallisesti ja nostaa näin myös vahinkojen korvausmääriä. Tutkimustietoa haaskatoiminnan aiheuttamista vahingoista ja haitasta poronhoidolle ei ole. On kuitenkin päivänselvää, että alueilla, joilla petokannat ovat suuria, jo yksittäinen haaskakuvauspaikka kerää ympärilleen erittäin tiheän petokeskittymän. Petokeskittymien alueella ja läheisyydessä porovahinkojen määrä kasvaa.

Haaskapaikkojen kokoamat petokeskittymät sijoittuvat poronhoitoalueella jokseenkin poikkeuksetta äärimmäisen tärkeille, muutoin rauhallisille ja ihmisasutuksesta kaukana sijaitseville porojen laidunmaille, jolloin porot poistuvat näiltä laidunmailtaan pakon sanelemana. Tämä aiheuttaa porojen kulkeutumisen viljelyksille, pihapiireihin ja muutoin ihmistoiminnan läheisyyteen. Esimerkiksi Kuusamossa Oivangin paliskunnan alueella haaskakuvaus on selkeä pääsyy alueen piha- ja viljelysporo-ongelmille. Paliskunta on

tiivin ihmistoiminnan aluetta ja käytännössä kaikki rauhalliset laidunmaat ovat haaskapaikkojen käytössä. Maa- ja metsätalousministeriö on kuitenkin keskittynyt käskyttämään paliskuntaa aktiivisempaan toimintaan porojen pois pitämiseksi asutuksen liepeiltä sen sijaan, että olisi millään tavalla hakenut ratkaisua oireilun varsinaisiin syihin. Haaskatoiminta on lopetettava poronhoitoalueelta. Vaihtoehtoisesti haaskapaikkojen pitäjät on veloitettava aitaamaan alueet, joille alueen porot nimenomaisesti heidän toiminnastaan johtuen ei-toivotusti ohjautuvat.

Haaskapaikat aiheuttavat huomattavia menetyksiä poronhoidolle ja korvauspainetta valtiolle. Metsähallitus ei myönnä valtion maille haaskakuvauslupia poronhoitoalueella. Yksityismaiden osalta asian sääntely on olematonta. Haaskatoiminta tulee yksiselitteisesti kieltää poronhoitoalueella ja sen välittömässä läheisyydessä.

Saamelaiskäräjät toteaa, että ahma tappaa poroja ympäri vuoden. Tehokkaimmin se saalistaa kevättalvella. Ahmalle suotuisissa luonnonoloissa yksittäinen ahma voi raadella yhden yön aikana helposti toistakymmentä poroa. Tyypillisesti ahma puree poroa niskaan, vie elävältä porolta kielen ja jättää poron kitumaan liikuntakyvyttömänä paikalleen. Näin ahma pitää ilmeisesti huolta ruoan saatavuudesta saalistusolosuhteiden heikentymisen varalta, eli kerää itselleen ja poikueilleen lihavarastoja pahan päivän varalle.

Petovahinkokorvaukset eivät kata porotaloudelle petoista aiheutuvia vahinkoja edes siinä tilanteessa, että ne maksetaan nykyisen korvausjärjestelmän puitteissa täysimääräisinä vahingonkäräjille. Lisäksi edessä on tilanne, jossa Euroopan komission Suomelle asettama 10 miljoonan euron maksuvaltuusraja ylittyy porovahinkojen osalta jo toisena peräkkäisenä vuonna. Tämä on ollut valtionhallinnossa tiedossa riittävän pitkään, jotta korvauskaton ylittyminen olisi petojen poistolupakäytäntöjä tehostamalla voitu estää.

Tilanteisiin, joissa ahmatuhot kasvavat kohtuuttomiin mittoihin, on oltava laillisia keinoja puuttua. Poronhoitoalueen ahmavahingot on saatava siedettäviin mittasuhteisiin, jotta saamelaisen elinkeinotoiminnan mahdollisuudet säilyvät. Tämä on mahdollista ainoastaan vahinkoa tekeviä ahmayksilöitä poistamalla. Saamelaisten kotiseutualueen ahmakannan koko vaikuttaa suoraan saamelaiseen poronhoitoon ja sitä kautta saamelaiskulttuurin harjoittamisedellytyksiin, mikä on suojattu Suomen perustuslaissa (17.3. §) ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa, erityisesti YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuskisa koskevan yleissopimuksen 27 artiklassa.

Ahmojen suurimmaksi sallituksi saamismääräksi esitetään kahdeksan yksilöä. On ymmärrettävää, että varovaisuutta on noudatettava, kun puhutaan harvalukuisesta suurpedosta. On silti huomattava, että ahmojen lukumäärä on Suomessa kaksinkertainen susiin verrattuna ja susille on myönnetty sosiaalisen sietokyvyn nimissä moninkertainen määrä poistolupia sellaisille alueille, joilla varsinaiset vahingot ovat sekä tapausten määrällä että korvauksilla mitattuna vähäisiä. Tähän suhteutettuna esitetty ahmojen poistolupien määrä on kohtuuttoman pieni. Petokantojen hallinnassa ja kannanhoidossa on huomioitava todelliset vahingot ensi sijaisena poistolupien perusteina. Aivan erityisesti näin on tehtävä silloin, kun vahinkoihin varatut korvausmäärärahat eivät riitä vahinkojen täysimääräiseen korvaamiseen.

Yksilömääriin perustuvien rajoitusten sijasta asetuksessa tulisi huomioida painokkaammin alueelliset vahinkokertymät, tilanteet ja niihin reagoimisen mahdollisuus joustavasti. Suurin sallittu saalismäärä ei koskaan ole poistoluville annettava tavoite vaan niiden myöntämiselle asetettava rajoite. Niinpä määrä on tarpeellista asettaa riittävän korkeaksi, jotta se mahdollistaa todellisen tilanteen kanssa toimimisen ennalta tuntemattomien luonnonolojen edellyttämällä tavalla.

Saamelaisten kotiseutualueen ahmakannat ovat osa Skandinavian ja Venäjän elinvoimaisiksi määriteltyjä populaatioita ja ahmojen määrän on arvioitu moninkertaistuneen viimeisten 15 vuoden aikana. Norjan ja Ruotsin ahmakantojen painopiste on Suomen vastaisilla raja-alueilla. Vuonna 2014 hyväksytyn Suomen ahmakannan hoitosuunnitelman mukaan ”Suomen ahmakanta ei vielä täytä luontodirektiivin asettamia suotuisan suojelutason vaatimuksia muualla kuin ns. alpiinisella vyöhykkeellä pohjoisimmassa osassa Lappia. Tunturi-Lapin ahmakanta onkin osa elinvoimaista Skandinavian ahmapopulaatiota. Lisäksi Itä-Lapin (pohjoisen ja itäisen kannanhoitoalueen Venäjään rajoittuvan osan) ahmakanta on osa Venäjän elinvoimaista

ahmapopulaatiota.” Hoitosuunnitelman mukaan pohjoisella ja itäisellä kannanhoitoalueen elinvoimainen ahmapopulaatio täyttää luontodirektiivin asettamat suotuisan suojelutason vaatimuksen. Tällä perusteella saamelaisten kotiseutualueelle ei ole perusteltua säätää suurinta sallittua saalismäärää tai ainakin enimmäismäärän tulisi olla vähintään kaksinkertainen ehdotettuun verrattuna.

Lapin liitto kannattaa MMM:n esitystä ja pitää toivottavana, että asetus saadaan voimaan jo vuoden 2017 aikana. Lisäksi Lapin liitto kannattaa ministeriön linjausta olla kehittämättä reviiripohjaista korvausjärjestelmää ahmalle. Ahmojen aiheuttamien porovahinkojen saattaminen edes kohtuulliselle tasolle edellyttää ministeriön esitystä (8 kpl) suuremman sallitun saalismäärän asettamista. Lapin liiton arvio on, että kiintiön tulisi olla vähintään 15–20 yksilöä. Kahdeksan yksilön kiintiön vaikuttanee ainoastaan paikallisesti vahinkojen määrään ja korvauksia alentavasti, mutta vaikutukset kaikkiin poronhoitoalueen ahmavahinkokertymiin lienee hyvin rajalliset. Lapin liitto pitää myös tärkeänä, että tarvittaessa asetus olisi laajennettavissa kiintiömäärän lisäksi myös koko poronhoitoaluetta koskevaksi. Nykyinen tilanne petovahinkojen määrän suhteen on kestävä. Tilanteen korjaaminen edellyttää vahinkoa aiheuttavien petojen määrän vähentämistä riittävän tehokkailla ja monipuolisilla toimenpiteillä. Esimerkiksi kolmen raadon löytymisen edellytyksestä ennen kuin poikkeuslupa myönnetään, tulisi asteittain luopua erityisesti pahimpien vahinkoalueiden osalta. Ahmojen kanta-arvioiden määrittämiseksi on tärkeää, että tutkimukselle osoitetaan riittävät resurssit.

WWF toteaa lausuntonaan seuraavaa. Maa- ja metsätalousministeriö päätti alkuvuodesta 2017 sallia 35 vuotta täysin rauhoitettuna olleen ahman metsästyksen poikkeusluvin porovahinkojen vähentämiseksi. Suurimmaksi sallituksi saalismääräksi asetettiin kahdeksan ahmaa, ja kaikki luvat myös käytettiin. Poikkeusluvilla tapettujen ahmojen päälle tulevat laittomasti tapetut ahmat – asetuksen taustamuistion mukaan viime talvelta tietoon tuli yksi rikosepäily ahman tappamisesta, ja yleisen suurpetojen laittomaan tappamiseen liittyvän tutkimuksen perusteella tiedetään, että vain murto-osa tapauksista tulee ilmi.

Nyt maa- ja metsätalousministeriö esittää jälleen kahdeksan ahman kiintiötä metsästysvuodelle 2017–2018. Luonnonvarakeskus arvioi koko maan kannaksi noin 220–250 ahmaa, ja niistä nyt esitettävän kiintiön kohteena olevalla poronhoitoalueella elää vain noin 100. Vertailun vuoksi todettakoon, että samassa uhanalaisuusluokassa olevia saimaannorppia on noin 380 yksilöä. Ahman kanta-arvio ei ole muuttunut vuoden takaisesta.

Ahma on luokiteltu erittäin uhanalaiseksi, ja se oli uhanalaisuutensa takia täysin rauhoitettu vuodesta 1982 tähän vuoteen asti. Ahman ainoa uhka ja uhanalaisuuden syy on tällä hetkellä pyynti. Ahma on luontaisesti hyvin hitaasti lisääntyvä laji: naaraat saavat ensimmäiset pentunsa 3–4 vuotiaina, ja vain noin puolet aikuisista naaraista lisääntyy vuosittain. Lisäksi ahma on luontodirektiivin liitteen II laji, jolle on osoitettava suojelualueita. Viime talvena poikkeuslupia ahman tappamiseen myönnettiin myös Natura-alueille, jotka on perustettu ahman suojelemiseksi. Luvista on tämän takia valitettu, ja asian oikeuskäsittely on edelleen kesken. Tästä huolimatta nyt lausunnolla olevan asetuksen taustamuistiossa (esim. kohdassa 3.2. Alueelliset rajoitukset tai kohdassa 4. Esityksen vaikutukset) ei lainkaan käsitellä poikkeuslupien suhdetta Natura-alueisiin ja niihin liittyviin velvoitteisiin. Tämä on erittäin merkittävä puute.

Lisäksi on huomioitava, että koska ahma on pitkäikäinen ja hitaasti lisääntyvä laji, viime talvena poikkeusluvilla tapettujen kahdeksan ahman ja nyt esitettyjen kahdeksan poikkeuslupan vaikutus kantaan on kumuloituva.

Maa- ja metsätalousministeriö perustelee ahman metsästystä edellisen talven tapaan sillä, että ”ahmojen määrä ja niistä tehty havainnot ovat moninkertaistuneet viimeisen 15 vuoden aikana”. RKTL:n arvio koko Suomen ahmakannasta 2000-luvun alussa oli noin 120 yksilöä eli noin puolet nykyisestä. Kuitenkin suuri osa ahmakannan kasvusta on 2000-luvulla tapahtunut poronhoitoalueen ulkopuolella, joten poronhoitoalueelle esitettävän ahman metsästyksen perusteleminen kannan moninkertaistumisella on harhaanjohtavaa. Poronhoitoalueen ahmakanta on viimeisten 15 vuoden aikana kasvanut hieman, ei moninkertaisesti. Skandinavian (Norjan, Ruotsin ja pohjoisimman Suomen) yhteinen tunturiahmakanta on viimeisten viiden vuoden aikana taantunut noin 1 150 yksilöstä 850 yksilöön vuoteen 2016 mennessä³, ja taantuminen on jatkunut edelleen vuodesta 2016 vuoteen 2017 (Kuva 1). Tunturiahmakanta on geneettisesti ja levinneisyydeltään erillään metsäahmakannasta, joten metsäahmakannan kasvu ei suoraan vaikuta tunturiahmakannan suojelutilanteeseen.

Poronhoitoalueen ahmakantaa on vaikea arvioida, koska kyseessä on suuri alue, jolta löytyy harvakseltaan petoyhdysmiehiä. Koska esitetyn metsästyksen kohteena olevan kannan arvion tiedetään olevan varsin epätarkka ja koska kyseessä on erittäin uhanalainen laji, on kannanhoidollisissa ratkaisuissa noudatettava varovaisuusperiaatetta.

Maa- ja metsätalousministeriön toinen keskeinen peruste esitykselle ahman poikkeusluville on, että ahma aiheuttaa suurpedoista eniten porovahinkoja. Tämä pitää paikkansa ja on hyvin tärkeää, että suurpetojen aiheuttamat tappiot porotaloudelle korvataan oikeudenmukaisesti. Toisaalta on myös viitteitä siitä, että nykyistä petovahinkojen korvausjärjestelmää käytetään väärin, jolloin ahma saattaa joutua syntipukiksi.

Lausunnossaan maa- ja metsätalousministeriölle ahmakannan hoitosuunnitelmasta helmikuussa 2014 WWF muistutti, että ”ehdotuksella avata ahman metsästys poikkeusluvin saatetaan olla laittamassa ahman piikkiin poronhoidon ongelmia, jotka johtuvat muista syistä. Joulukuussa 2013 valmistuneesta kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnista käy ilmi, että ”... todetut ahmavahingot eivät seuraa ahmojen määrää. ... Tilastotiedot ahman tappamina korvatuista poroista vaatisivat poronhoitoalueelle peräti 120 yksilön kokoisen ahmapopulaation. On siis mahdollista, että ahmoja on huomattavasti enemmän kuin havainnointimenetelmin voidaan todentaa. Toinen vaihtoehto on se, että ahman tappamiksi hyväksytään sellaisia poroja, jotka ovat kuolleet muusta syystä.” Asia on perusteellisesti tutkittava ennen ratkaisuja esimerkiksi poikkeuslupien suhteen.”

Asiaa tutkittiinkin laajasti poronhoitoalueen pohjoisosan paliskunnissa vuosina 2008–2016. LUKE:n ulkopuolisen tutkijan Mauri Niemisen mukaan WWF:n vuonna 2014 esittämille epäilyksille löytyi katetta. Vuosina 2008–2016 yhdessätoista ”pahimmassa ahmapaliskunnassa” runsaat 15 000 poroa ilmoitettiin suurpetojen, ja niistä useimmin juuri ahman, tappamaksi. Näistä ilmoituksista noin seitsemän prosenttia tarkastettiin maastossa, ja tarkastetuista tapauksista lähes kolmannesta ei hyväksytty petovahingoiksi. Saman, jostain syystä edelleen julkaisemattoman LUKE:n tutkimuksen mukaan osa suurpetojen tappamiksi ilmoitetuista poroista oli heikkokuntoisia tai jopa sillä tavoin palautumattomasti nälkiintyneitä, että niiden kuolemia ei voitu pitää petojen aiheuttamana lisäkuolleisuutena. Niemisen mukaan poromääriin ja laidunten kuntoon pitää kiinnittää enemmän huomiota. Yhtenä ratkaisuna olisi maksaa petovahinkokorvauksia vain niihin paliskuntiin, joissa ei ylitetä asetuksen mukaista suurinta sallittua poromäärää.

WWF on toistuvasti esittänyt, että tärkein toimenpide ahman ja poronhoidon yhteensovittamisessa olisi siirtyä reviiripohjaiseen, ahman onnistuneiden pesintöjen määrän perusteella paliskunnalle maksettavaan porovahinkojen korvaukseen. Maakotkan kohdalla näin toimitaan jo. Maakotkan esimerkki osoittaa, että reviiripohjaisen korvausjärjestelmän myötä lajiin kohdistuva vaino on käytännössä loppunut ja asenteet maakotkaa kohtaan ovat muuttuneet positiiviseen suuntaan. Ruotsissa siirryttiin reviiripohjaiseen ahman aiheuttamien porovahinkojen korvaukseen jo 1990-luvulla, ja sen jälkeen Ruotsin poronhoitoalueen ahmakanta on kasvanut merkittävästi.

Vaikka maa- ja metsätalousministeriö kertoi tiedotteessaan (10.2.2017) viime talven poikkeusluvista, että ”ahman metsästystä valvotaan erityisen tarkasti”, ja että ”erävalvontaa tehostetaan”, WWF:n tietojen mukaan lisäresursseja Metsähallituksen erävalvontaan tätä varten ei kuitenkaan osoitettu. Metsähallituksen erätalouspäällikkö Pirjo Ilvesviidan mukaan vuoden 2017 alkupuoliskolla toteutettu ahman poikkeuslupametsästys osoitti, että viranomaisten resurssit valvoa metsästyksen lupaehtojen noudattamista ovat riittämättömät.

Koko sillä valtavalla alueella, jolle viime talven poikkeusluvat – ja myös nyt esitetyt poikkeusluvat – kohdistuvat, toimii vain kolme Metsähallituksen erätarkastajaa. Esimerkiksi Käsivarren paliskunnan alueella Metsähallituksen erätarkastaja kirjasi viime talven ahmanmetsästyksessä kuusi ilmoitusta ahman pyynnin aloittamisesta ja päättymisestä. Kuudesta ilmoituksesta kaksi oli kaatoilmoituksia. Niistä toisen kävi poliisi tarkastamassa, ja toista kaatoa ei käyty tarkastamassa lainkaan. Yhtään niistä ppyntipäivistä, joilta ei tullut kaatoilmoitusta, ei käyty tarkastamassa.

Myös nyt esitettävän metsästyksen ajoitus on väärä. Ahman pennut syntyvät lumipesään helmimaaliskuussa. Esitetty metsästys osuisi osittain aikaan, jolloin ahmanaaraalla voi jo olla pennut pesässä. Ahman sukupuolen ja lisääntymistilan varma määrittäminen ennen ampumista on käytännössä mahdotonta. Vaikka lupaehdoissa määrättäisiin välttämään imettävän naaraan tappamista, voisi hyvin käydä niin, että poikkeusluvalla tapettaisiin imettävä naaras. Lisääntymisikäiset naaraat ovat kannan arvokkainta osaa, joten erittäin uhanalaisen lajin kyseessä ollessa erityisesti niitä tulee suojella. Lisäksi imettävien naaraiden tappaminen johtaisi tarpeettomaan kärsimykseen pentujen jäädessä pesään riutumaan kuoliaaksi ilman emon ruokintaa.

Norjassa vastaavan tyyppiset suurpetojen poistot tehdään viranomaistyönä. Nykyistä huomattavasti parempi ratkaisu Suomessakin olisi palkata poronhoitoalueelle valtion erävalvojia, joiden tehtävänä olisi poikkeusluvin tehtävät suurpetojen poistot sekä suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen tehostettu maastotarkastus.

Vaihtoehtoinen ratkaisu merkittäviä porovahinkoja aiheuttavan ahmayksilön poistamiseksi on ottaa se elävänä kiinni ja – jos kyseessä ei ole imettävä naaras – siirtää se vahvistamaan uhanalaista ahmakantaa muualle.

WWF käynnisti torstaina 7.12.2017 vetoomuskampanjan, jossa kerätään nimiä ahman poikkeuslupia vastustavaan adressiin. Vetoomukseen liittyivät mukaan myös Luonto-Liitto, BirdLife ja Animalia. Kahdeksassa päivässä, tämän lausunnon luovutukseen mennessä, yli 14 000 ihmistä on allekirjoittanut adressin. WWF toivoo, että maa- ja metsätalousministeriö kuuntelee laajan allekirjoittajajoukon mielipidettä ja peruu esityksensä poikkeusluvista.

WWF:n esitykset

WWF vastustaa poikkeuslupien myöntämistä ahmalle, kunnes poronhoitoalueen ahmakannan voidaan osoittaa olevan selkeästi elpymässä nykyisestä erittäin uhanalaisesta asemastaan. Porotalouden ja suurpetojen yhteensovittamiseen tulee hakea kestävämpiä ratkaisuja kuin nyt esitettävä erittäin uhanalaisen lajin metsästys. Lupaavin ratkaisu olisi siirtyä reviiripohjaiseen, ahman onnistuneiden pesintöiden määrän perusteella paliskunnalle maksettavaan porovahinkojen korvaukseen. Yksi ahma tappaa Fennoskandian tunturialueella tutkimuksen mukaan keskimäärin noin 2 poroa kuukaudessa, eli karkeasti 24 poroa vuodessa. Kun Suomen poronhoitoalueella on LUKE:n arvion mukaan noin 100 ahmaa, ei reviiripohjaisesti korvattu, ahman saalistutkimukseen pohjautuva vahinkomäärä tämän perusteella ylittäisi rahallisesti viime vuosina korvattuja määriä. Mahdollisten erityisen merkittäviä porovahinkoja aiheuttavien yksilöiden poistamiseksi on tarjolla ”muu tyydyttävä ratkaisu”: kyseisten tarkasti valikoitujen yksilöiden siirto elävänä muualle poronhoitoalueelle ja poronhoitoalueen eteläpuoleiseen Suomeen. Lisäksi on panostettava ahman hoitosuunnitelman mukaisesti nykyistä enemmän ahmojen laittoman tappamisen ehkäisyyn sekä erävalvonnan ja petovahinkojen maastotarkastuksen tehostamiseen. Erävalvonnan resursseja on tuntuvasti lisättävä, ja kokeilemisen arvoinen ratkaisu olisi palkata poronhoitoalueelle valtion erävalvojia, joiden tehtävänä olisi poikkeusluvin tehtävät suurpetojen poistot ja siirrot sekä suurpetojen aiheuttamien porovahinkojen tehostettu maastotarkastus. Koska varsinkin poronhoitoalueen pohjoisosissa osa ahman tappamiksi ilmoitetuista poroista on ollut nälkiintyneitä, tulee poromääriin ja porolaidunten kuntoon kiinnittää enemmän huomiota. Suurimpien sallittujen poromäärien ylitykseen tulee puuttua tehokkaasti, esimerkiksi niin että petovahinkokorvauksia maksettaisi vain niihin paliskuntiin, joissa ei ylitetä asetuksen mukaista suurin sallittua poromäärää. Jos maa- ja metsätalousministeriö kaikesta huolimatta päättää sallia erittäin uhanalaisen ahman pyynnin, poikkeuslupia ei missään tapauksessa tule myöntää:

- paliskuntiin, joissa ylitetään asetuksen mukainen suurin sallittu poromäärä
- Natura-alueille, joiden suojeluperusteena ahma on

Suomen Metsästäjäliitto toteaa, että ahmakannan porotaloudelle aiheuttamat vahingot ovat jatkuvasti kasvaneet ja ovat nykyään varsin merkittävät. Laskennallinen ahmojen aiheuttama vahinko porotaloudelle on vuodelta 2017 jo yli 6 miljoonaa euroa. Kokonaissumma saattaa vielä loppuvuoden aikana entisestään kasvaa.

Metsästäjäliitto jakaa ministeriön näkemyksen, jonka mukaan poronhoitoalueella ei ole poikkeuslupapyyntiin lisäksi käytännössä toteutettavissa muita tyydyttäviä ratkaisuja ahmojen aiheuttamien vahinkojen ehkäisemiseksi. Tämä johtuu siitä, että vapaasti laiduntavien porojen suojaaminen on käytännössä mahdotonta ja vahinkoja syntyy erityisesti yöaikaan porojen valvonnasta ja ihmisten laitumilla läsnäolosta huolimatta.

Luonnonvarakeskus arvioi Suomessa olevan vuonna 2016/2017 noin 220–250 ahmaa. Määrä on pysynyt edellisvuoteen nähden suunnilleen samana, huolimatta edellisvuoden poikkeusluvalla poistetuista kahdeksasta ahmasta. Suomen kolmen pohjoisimman kunnan alueella arvioidaan liikkuvan yhteensä noin 40–60 ahmaa, jotka kuuluvat Fennoskandian yhteiseen ahmapopulaatioon. Metsästäjäliiton mielestä on tärkeää, että metsästyksen mitoittamista ja kohdentamista koordinoidaan yhdessä Ruotsin ja Norjan viranomaisten kanssa, kuten ahman kannanhoitosuunnitelmassa vuonna 2014 linjattiin. Yhteistyö suurpetokysymyksissä on Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan yleisesti kannatettava asia.

Ahmakiintiöasetuksessa esitetään kahdeksan yksilön poikkeuslupakiintiötä pohjoiselle ja itäiselle poronhoitoalueelle. Metsästäjäliitto näkee kiintiön asettamisen perusteltuna ja kannattaa ahman poikkeusluvalla tapahtuvaa pyyntiä silloin, kun muita tyydyttäviä ratkaisuja ei ole. Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan ahmakiintiötä tulisi kuitenkin nostaa kymmeneen yksilöön. Tämä on liiton mielestä tarpeen ahman aiheuttamien merkittävien vahinkojen jatkuvan kasvun pysäyttämiseksi poronhoitoalueella. Liiton esittämä määrä ei kuitenkaan tulisi vaikuttamaan ahman suojelutasoa heikentävästi. Luonnonvarakeskuksen lausunnon mukaan ahmakanta on Suomessa lisäksi kasvanut erityisesti poronhoitoalueen ulkopuolella, jonne poikkeuslupia ei ole tarkoitus myöntää.

Voimassaolevan ahmakannan hoitosuunnitelman mukaan ahmakannan seurannan ja tutkimuksen tulokset tulee saattaa yleisön tietoon ajantasaisena ja maantieteellisesti kattavana. Tiedon levittämistä tulee edelleen tehostaa niin, että se saavuttaa nykyistä paremmin kaikki kansalaiset ja tiedon on oltava avointa, ajantasaista ja neutraalia. Hoitosuunnitelmassa mainitaan myös tutkimustulosten popularisoinnin olevan tärkeä osa tiedottamista. Erityisesti tutkimustulosten saattamisessa kansantajuiseen muotoon on kotimaisella riistantutkimuksella Metsästäjäliiton näkemyksen mukaan kehitettävää.

Rajavartioloitoksella ei ole lausuttavaa itse kiintiön osalta kuluvalle metsästysvuodelle. Rajavartioloitos kiinnittää huomiota kuitenkin perustelumistion sivun 4 viimeiseen kappaleeseen ja ehdottaa sinne lisättäväksi rajavartiolain (578/2005) rajavyöhykettä koskevaan 7 lukuun viitaten maininnan myös siitä, että jos metsästys tapahtuu valtakunnan rajojen läheisyydessä, siitä tulee ilmoittaa ennalta Rajavartioloitokselle vastaavalla tavalla kuin Metsähallituksen erätarkastajille.

Poliisihallitus on perehtynyt lausuntopyyntönnä liiteasiakirjoihin ja toteaa, ettei sillä ole asiassa lausuttavaa.

Metsähallitus toteaa, että asetusta koskevassa muistiossa on korostettu valvonnan tehostamista poikkeusluvalla tapahtuvassa ahmojen metsästyksessä. Vuoden 2017 alkupuoliskolla toteutettu poikkeuslupametsästys osoitti, että viranomaisten resurssit valvoa metsästyksen lupaehtojen noudattamista ovat täysin riittämättömät. Metsästys tapahtui Suomen pohjoisimpien paliskuntien alueilla, joissa poliisin ja rajavartioston henkilökuntaa on ollut vähän ja henkilökunnan määrä tulee ensi vuonna vähenemään entisestään. Alueilla toimii ainoastaan kaksi Metsähallituksen erätarkastajaa ja käytännössä valvonta kaatuikin lähes kokonaan erätarkastajien vastuulle. Esimerkiksi Käsivarren paliskunnan alueella ahman tappopaikka saattoi olla 100–400 kilometrin etäisyydellä erätarkastajan virkapaikasta, mikä johti siihen, ettei kaikkia tappopaikkoja ehditty käydä tarkastamassa. Luonnonsuojelujärjestöt ja media olivat hyvin kiinnostuneita poikkeusluvalla kaadettujen ahmojen metsästystilanteista ja tämä aiheutti sen, että erätarkastajat joutuivat myös vapaa-ajallaan vastaamaan puhelimeen sekä pitämään tarkkaa kirjaa heille ilmoitetuista tapahtumista.

Metsähallituksen erävalvonnan näkökulmasta pyyntiaika tulisi voida rajoittaa ajalle, jolloin ahmoilla ei vielä ole pentuja tai toisena vaihtoehtona pyyntiluvissa tulisi määritellä naarasahman mahdollinen pentuaika sekä se, miten pyynnissä voidaan varmistaa, ettei metsästetä pennullista naarasta. Tämän lisäksi saalisilmoitus tulisi tehdä tekstiviestillä viranomaisille, mukaan lukien erätarkastaja, välittömästi tapon tapahduttua. Mikäli

saalisilmoitus tehdään vasta seuraavana päivänä, voivat olosuhteet tehdä tappopaikan luotettavan tarkastuksen mahdottomaksi.

Saalisilmoitukseen tulisi liittää tieto myös pyynnin aloituspaikasta eli käytännössä poikkeusluvan myöntämisperusteena olevan viimeisimmän ahman tappaman poron sijaintipaikka. Tällä tavoin voidaan varmistaa että pyynnin kohteena on ollut vahinkoa aiheuttanut yksilö. Lupien myöntämisaikankohdista tulisi myös voida rytmittää, jotta käytännön valvonta yhteistoiminnassa rajavartioston ja poliisin kanssa voidaan järjestää.

Suomen Kennelliitto toteaa, että maa- ja metsätalousministeriön asetusluonnos on hyvin perusteltu. Metsästysvuonna 2016–2017 sai edellisen asetuksen mukaan poikkeusluvalla kaataa kahdeksan ahmaa eikä se vaarantanut ahmakantaa Suomessa. Suomen Kennelliitto toteaa, että kahdeksan ahman poistaminen metsästysvuonna 2017–2018 ei vaaranna ahman suotuisan suojelun tason säilymistä tai saavuttamista koskevaa tavoitetta lajin luontaisella levinneisyysalueella. Asetus mahdollistaa suurimman sallitun saalismäärän puitteissa erityisen merkittäviä porovahinkoja aiheuttavien ahmojen pyydystämisen poronhoitoalueella.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen luontoympäristöyksikkö ja maaseutu ja energia -yksikkö toteavat ahma-asetusluonnoksesta ja sen valmistelumuistiosta lausuntonaan seuraavaa.

ELY-keskuksen luontoympäristöyksikkö

Ahma Natura 2000 -alueen suojeluperusteena

Suomen riistakeskus myönsi keväällä 2017 poikkeusluvut 8 ahman metsästykseseen. Yhtä lukuun ottamatta ahmat kaadettiin Natura 2000 -alueella, joiden suojeluperusteena on ahma. Pyyntialueet ovat laajoja, ja niiden sisälle mahtuu useita Natura-alueita.

Valmistelumuistiosta todetaan sivulla 3, että ahma on luontodirektiivin liitteen II laji. Ahma on Euroopan Unionin tärkeänä pitämä, ensisijaisesti suojeltava laji, jonka suojelemiseksi jäsenvaltion on osoitettava suojelutoimien alueita. Muistiosta jätetään kokonaan käsittelemättä se, että Suomi on osoittanut ahman suojelun turvaamiseksi Natura 2000 -alueita, joista suuri osa sijaitsee pohjoisella ja itäisellä poronhoitoalueella. Kyseiset Natura-alueet ilmenevät oheisena liitteenä olevasta luettelosta (Liite 1). Luontoympäristöyksikkö kiinnittää huomiota siihen, että asetuksen valmistelumuistiosta ei tarkastella ahman metsästyksen vaikutuksia pohjoisella ja itäisellä poronhoitoalueella sijaitsevien Natura 2000 -alueiden suojeluperusteena olevan ahman suojeluun.

Luonnonsuojelulain (1096/1996) 65 §:n mukaisesti lupaviranomaisen on ennakolta varmistuttava siitä, että Natura-alueen suojeluperusteena olevia luonnonarvoja (luontotyytit ja lajisto) ei todennäköisesti merkittävästi heikennetä. Luontodirektiivin ja luonnonsuojelulain mukaisesti vaikutusten arviointi kohdistuu juuri nimenomaisen Natura 2000 -alueen suojeluperusteisiin, jota hanke tai suunnitelma koskee. Asetuksen valmistelumuistiosta ei ole tätä tarkastelua suoritettu, Vastaava tarkastelu puuttui vuoden 2017 asetuksen valmistelusta, mikä johti siihen, että Suomen riistakeskuksen antamissa poikkeusluvuissa ei ollut selvitetty metsästyksen vaikutusta kunkin Natura-alueen osalta luonnonsuojelulaissa edellytetyllä tavalla.

Metsästyslain 41 a §:n mukaisen poikkeamishakemuksen kohdistuessa Natura 2000 -alueeseen, jonka suojeluperusteena on ahma, tulee hakemukseen sisällyttää luonnonsuojelulain 65 §:n nojalla arviointi metsästyksen vaikutuksesta nimenomaisen Natura-alueen suojeluperusteena olevan ahman suojeluun. Arvioinnista on luonnonsuojelulain mukaisesti pyydettävä ELY-keskuksen ja aluetta hallinnoivan viranomaisen lausunto. Kevään 2017 poikkeuslupien osalta luonnonsuojelulain mukaista asianmukaista arviointia ei suoritettu.

Suomen riistakeskuksen keväällä 2017 myöntämät metsästyslain 41 a §:n mukaisilla poikkeusluvilla pyydettiin ahmoja seuraavilla Natura 2000 -alueilla:

Pyyntipaikka 1, Käsivarren erämaa FI 130 0105

Pyyntipaikka 2, Tarvantovaaran erämaa FI 130 0118

Pyyntipaikka 3, Pallas-Ounastunturi FI 130 0101

Pyyntipaikka 4, Lemmenjoen kansallispuisto FI 130 0201

Pyyntipaikka 5, Hammastunturin erämaa FI 130 0203

Pyyntipaikat 6.-7. UK-puisto-Sompio-Kemihaara FI 130 1701

Kartta oheisena (Liite 2).

Lausuttavana olevan asetuksen valmistelussa on syytä raportoida edellisenä metsästysvuonna tapahtuneen ahman metsästyksen vaikutus ahman suojeluun em. Natura-alueilla.

Muu tyydyttävä ratkaisu

Valmistelumuistion kuten vuoden 2017 ahmakiintiöasetuksen ja sen nojalla Suomen riistakeskuksen myöntämien poikkeuslupien perusteena on pääasiassa muun tyydyttävän ratkaisun puuttuminen. Luontoympäristöyksikkö viittaa Suomen ahmakannan hoitosuunnitelmaan, jossa petovahinkojen vähentämiseksi esitetään mm. porojen tehostettua paimentamista ja ahmojen siirtoistutusten lisäselvitystarpeita. Ahman aiheuttamien porovahinkojen vähentämisessä erittäin uhanalaisen lajin rauhoituksesta poikkeamisen tulisi olla viimesijaisin keino.

Asetusmuistion kuvassa 8 todetaan, että ahman aiheuttamien vahinkojen kasvu näyttäisi pysähtyneen. Samasta kuvasta voidaan todeta, että ahman aiheuttamat vahingot vähenivät vuodesta 2014 vuoteen 2015 lähes kolmanneksella. Syitä ei ole muistiossa avattu eikä havaittavaan ahmojen aiheuttamien vahinkojen vähenemiseen voi olla syynä vuonna 2017 aloitettu metsästys. Olisi edelleen tarpeellista jatkaa muiden ratkaisujen selvittämistä kuin ahman metsästys.

Asetusmuistiossa todetaan, että poikkeuslupien myöntämisen edellytys ei ole se, että ahmakannan tulisi olla suotuisalla suojelutasolla. Erittäin uhanalaisen lajin yksilön tappaminen sen suojeluun osoitetulla Natura-alueella ei ole vähäinen poikkeus.

Porovahinkojen vähentäminen ja tiedot ahmakannasta

Valmistelumuistiossa todetaan, että ”poronhoitoalueen poikkeuslupien myöntäminen perustuisi porovahinkojen mahdollisimman tehokkaaseen vähentämiseen”. Muistiossa ei kuitenkaan esitetä tarkempaa suunnitelmaa eikä perusteluja siitä, miksi kahdeksan ahman tappaminen itäisen ja pohjoisen poronhoitoalueen ahmapopulaatiosta olisi erityisen tehokasta ahmavahinkojen estämistä.

Tiedot ahmakannan nykytilasta ovat puutteelliset. Luonnonvarakeskuksen (LUKE) arvion mukaan poronhoitoalueen ahmakantaa on vaikea arvioida, koska kyseessä on suuri alue ja petoyhdyshenkilöitä on vähän. Myös ahmakannan hoitosuunnitelmassa on todettu tarve tehostaa seurantatiedon keräämistä. Ahma on edelleen erittäin uhanalainen laji, vaikka lajin uhanalaisuusluokkaa muutettiin viimeisessä uhanalaisia nisäkkäistä koskevassa luokituksessa lisääntymiskykyisten yksilöiden määrän (70–80 yksilöä) perusteella äärimmäisen uhanalaisesta (CR) erittäin uhanalaiseksi (EN).

Ahman aiheuttamien porovahinkojen vähentäminen edellyttää selvästi nykyistä parempaa seuranta-ahmakannan tilasta. Jos ahmavahinkojen estämiseksi ainoa keino on kannan vähentäminen, poikkeusluvanvarainen pyynti tulee kohdentaa erityisen merkittäviä porovahinkoja aiheuttavien yksilöiden poistamiseen, kuten ahmakannan hoitosuunnitelmassa on todettu. Tämäkin vaatii entistä tehokkaampaa seuranta-

Valmistelumuistion mukaan riistakeskuksen tulee selvittää poikkeusluvan kohteena olevan riistaeläinlajin kannan tila haetulla poikkeuslupa-alueella. Käytännössä tämä tarkoittanee olemassa olevan tiedon käyttämistä, ja siihen perustuvaa yleiskuvaa ahmakannan tilanteesta.

Valmistelumuistiossa on esitetty lukuja myös Norjassa ja Ruotsissa tehdyistä ahmakannan metsästyksistä. Ahmakannan hoitoa ja suojelua ajatellen tässä yhteydessä olisi tullut kuvata, minkälaisiin tutkimuksiin ahmakannan hoitoa koskevat päätökset perustuvat. Ahmakannan hoitosuunnitelmassa todetaan esimerkiksi, että Ruotsin poronhoitoalueen korvausmalli edellyttää tarkat ahmapesintöjen seurannat ja ahmahavaintojen kirjaamisjärjestelmät.

Luontoympäristöyksikön näkemys on, että ahmavahinkojen estämisen pitää perustua kattavaan tietoon ahmakannan koosta alueittain ja hyvin harkittuihin suunnitelmiin, jotta mahdollisella kannan vähentämisellä saavutetaan halutut tulokset. Kokonaissuunnittelussa tulee edistää ahmakannan hoitosuunnitelman toimenpiteitä, mm. selvittää syyt ahman aiheuttamien vahinkojen vuosittaisiin vaihteluihin ja lisätä ahman aiheuttamien vahinkojen maastotarkastuksia.

Pyyntituloksista tiedottaminen

Muistiossa todetaan sivulla 2, että riistakeskuksen lupaehdoissa tulee erityisesti korostaa, että pyynnin tuloksesta tulee ilmoittaa riistakeskuksen ja poliisin lisäksi Metsähallituksen erätarkastajalle. ELY-keskuksen tehtävänä on alueellisena Natura 2000 -viranomaisena valvoa Natura 2000 -alueiden suojelun toteutusta. ELY-keskus pitää välttämättömänä, että tiedot pyynnistä toimitetaan välittömästi myös ELY-keskukselle.

Keväällä 2017 tiedot myönnettyistä poikkeusluvista ja pyyntien tuloksista saatiin ELY-keskuksen luonnonsuojeluviranomaiselle vasta pyytämällä ne erikseen Suomen riistakeskukselta. Tämä ei voi olla hallintoviranomaisten toimintatapa. Avoin ja läpinäkyvä lupakäsittely edellyttää välitöntä vuoropuhelua eri viranomaisten välillä. Yhteydenotolla ELY-keskukseen olisi vältetty poikkeuslupapäätöksiä rasittamaan jäänyt edellä todettu Natura -vaikutusten arviointi- ja lausuntomenettelyä koskeva menettelyvirhe.

Selvittämisvelvollisuus ja päätöskartat

Hallintolain 31 §:n mukaan viranomaisen on huolehdittava asian riittävästä ja asianmukaisesta selvittämisestä hankkimalla asian ratkaisemiseksi tarpeelliset tiedot sekä selvitykset. Asianosaisen on esitettävä selvitystä vaatimuksensa perusteista. Asianosaisen on muutoinkin myötävaikutettava vireille panemansa asian selvittämiseen.

Muistiossa sivulla 4 tarkennetaan riistakeskuksen selvittämisvelvollisuuden sisältöä, mikä on erittäin hyvä asia. Epäselväksi jää, miten käytännössä selvitys esimerkiksi kunkin Natura-alueiden osalta toteutetaan, kun se edellisenä metsästysvuonna toteutettiin luonnonsuojelulain Natura-säännösten soveltamisen osalta puutteellisesti.

Lausunnon liitteenä toimitetaan kolme päätöskarttaa (Liitteet 3–5) Suomen riistakeskuksen myöntämistä poikkeusluvista viime keväältä. ELY-keskus kiinnittää asetuksen valmistelijoiden huomiota siihen, että päätöskartat olisivat yhdenmukaisia ja selkeitä. Kartoista tulee ilmetä luonnonsuojelualueiden sijoittuminen pyyntialueella, etenkin kyseisen pyyntialueen Natura 2000 -alueen rajat.

Muuta

Luontoympäristöyksikkö pitäisi hyvänä sitä, että reviiriperusteisen korvausjärjestelmän selvittämistä jatkettaisiin, koska Lapin ELY-keskuksella on maakotkan reviiriperusteisesta korvausjärjestelmästä hyvät kokemukset sekä lajin suojelun että poronhoitajien tyytyväisyyden näkökulmasta.

ELY-keskuksen maaseutu- ja energiayksikkö

Yksikkö pitää ahman poikkeuslupametsästystä tarpeellisenä toimenpiteenä ahman aiheuttamien porovahinkojen hallitsemiseksi. Lapin ELY-keskuksen maaseutuyksikkö ei pidä reviiripohjaista korvausjärjestelmää mahdollisena ahmavahinkojen korvausjärjestelmänä ja on samaa mieltä muistiossa esitetyistä perusteluista.

MTK esittää, että lupakiintiötä kasvatetaan 2–4 yksilöillä edellisvuoteen nähden, jotta vahinkokehitys saadaan lasku-uralle.

Luonto-Liiton mielestä ahman metsästystä poikkeusluvalla ei tule sallia. Talvella 2017 ammuttiin kahdeksan ahmaa. Asetuksen mukaan sama toistuisi tulevana seuraavana talvena, joka tarkoittaisi yhteensä 16 ahman tappamista kahden vuoden aikana poronhoitoalueelta, jossa arviolta liikkuu vain noin 100 ahmaa. Ahma luokitellaan Kansainvälisen luonnonsuojeluliiton (IUCN) uhanalaisuusarvioinnin perusteella erittäin uhanalaiseksi lajiksi. Suomen ahmakanta on yli 30 vuoden täysirauhoituksesta huolimatta kasvanut hitaasti. Vuoden 2013 kanta-arvion perusteella yksilömäärä on pysynyt samana tai jopa hieman laskenut. Vuonna 2013 ahmakanta arvioitiin 230–250 yksilön suuruiseksi. Talvella 2016/2017 ahmakanta on arvioitu 220–250 yksilön suuruiseksi.

Laittoman metsästyksen on todettu olevan osa ahman populaatiodynamiikkaa, jolla on negatiivinen vaikutus ahmakannan kasvuun. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan 60 % aikuisten ahmojen kuolleisuudesta johtui laittomasta metsästyksestä, joka pääosin tapahtui lumisena vuodenaikana, ajoittuen Lapissa joulutoukokuulle. Lisäksi tutkimuksen mukaan laittomassa metsästyksessä tapetaan vuosittain 10 % aikuisten ahmojen kokonaiskannasta. Kannan kasvua rajoittaa myös luontaisesti poikasiin kohdistuva lajinsisäinen predaatio.

Tunturi-Lapin ahmakanta lasketaan osaksi Skandinavian ahmapopulaatiota, jossa kannan geneettinen vaihtelu on suhteellisen pientä johtuen muun muassa liian vähäisestä vaihtuvuudesta toisten populaatioiden kanssa. Tästä johtuen tulevaisuudessa on tärkeää, että Skandinavian ahmapopulaatio saisi geneettistä vahvistusta suomalais-venäläisestä populaatiosta. Suomen ahmakannan pienuuden vuoksi kannan geneettinen monimuotoisuus tulisi selvittää myös Suomessa.

Suomella tulee olla elinvoimainen ahmakanta, jonka määrittämisestä voi ottaa mallia Ruotsista. Ruotsin ympäristöviranomaisen (Naturvårdsverket) on asettanut ahmakannan vähimmäistavoitteeksi 600 yksilöä, jonka katsotaan takaavan lajin säilymisen elinvoimaisena osana luontoa pitkällä aikavälillä. Vuonna 2017 Ruotsin ahmakanta on arviolta noin 522 yksilön suuruinen.

Ahman poikkeusluvalla tapahtuvan metsästyksen sallimista on perusteltu sillä, että metsästys sallitaan myös Ruotsissa ja Norjassa. Ruotsissa ahmakanta oli yhtä pieni kuin Suomessa viimeksi parikymmentä vuotta sitten. Norjassa on tehty päätös ahman enimmäiskannasta, joka on ylittynyt. Norjassa tapahtuvasta metsästyksestä huolimatta maan ahmakanta on suurempi kuin Suomen käsittäen noin 324 yksilöä. Metsästyksen salliminen ei voi pohjautua muiden maiden toimintatapoihin, koska maiden väliset olosuhteet ja kannankoko ovat erilaisia. Varsinkin naaraiden tappaminen on vahingollista Suomen pienelle ahmakannalle, koska ahma on hidas lisääntymään. Ruotsalaisen ahmaprojektin mukaan noin 60 prosenttia naaraista synnyttää ensimmäisen kerran kolmen vuoden ikäisinä ja 29 prosenttia vasta neljän vuoden ikäisinä. Pentuja ei synny, jos naaras ei onnistu löytämään riittävästi ravintoa. Tämän vuoksi vuodessa vain noin puolet naaraista saa pentuja ja 30 prosenttia kyseisistä naaraista menettää pennut ennen kesäkuuta. Metsästyksen yhteydessä on vaikea todentaa, ettei kyseessä ole emo, jolla on poikasia. Norjassa ahmat nukutetaan ennen lopetusta helmikuun keskivaiheesta lähtien, jotta emojen tappamiselta vältytään.

Ruotsissa suurpetojen esiintyvyyteen pohjautuvaan korvausmenetelmään siirtyminen vuonna 1996 on saanut ahmakannan kasvamaan ja levittäytymään maahan. Luonto-Liitto esittää, että Suomessa siirrytään yksittäisten porojen korvaamisesta Ruotsin korvausmenetelmään. Reviirikohtainen korvausmenetelmä on Suomessa käytössä jo maakotkalla. Ongelmia aiheuttavat ahmat tulee siirtää poronhoitoalueen ulkopuolelle kansallispuistoihin tai valtion suojelualueille. Tämä toimenpide olisi ahman hoitosuunnitelman mukainen, eli ahmojen levittäytymistä uusille elinalueille poronhoitoalueen ulkopuolelle tuetaan.

Ahma on pääasiassa haaskaeläin, joka hyödyntää muiden suurpetojen tappamia tai muutoin kuolleita poroja. Ruotsalaisen tutkimuksen mukaan noin 50 prosenttia ahman hyödyntämistä kuolleista poroista oli peräisin ilveksen saalistukselta. Luonto-Liiton mielestä porovahingot tulee dokumentoida ja varmistaa nykyistä paremmin maastotarkastuksien avulla. Vaikka porossa on ahman syöntijälkiä, poron kuolinsyy voi olla jokin

muu. Syyt ahmavahinkojen suuriin vuosittaisiin vaihteluihin tulisi myös selvittää. Resursseja laittoman metsästyksen valvontaan tulee lisätä.

Ahman metsästyksen moottorikelkkoja ja helikopteria apuna käyttäen on kiellettävä, eikä sitä tule sallia muidenkaan suurpetojen metsästyksessä. Erittäin uhanalaisia lajeja ei myöskään tule metsästä luonnon monimuotoisuutta turvaavilla suojelualueilla.

Animalia toteaa, että Ahman metsästyksen sallittiin ensimmäisen kerran vuosikymmeniin viime vuonna. Luvat käytettiin nopeasti asetuksen voimaantulon jälkeen, mutta silti kaksi ahmaa ammuttiin vielä maaliskuun puolella, jolloin ahmoilla on jo erittäin todennäköisesti poikaset pesässä.

Ahma synnyttää poikaset helmi-maaliskuussa. Ehdotetussa asetuksessa ahman metsästyksen sijoittuisi jälleen myös tähän ajankohtaan. Käytännössä metsästyksessä on hyvin vaikea varmistua siitä, ettei tähtäimessä olevalla eläimellä ole pentuja ruokittavanaan. Kun imettäviä emoja joutuu ammuttavaksi, nääntyvät niiden pennut pesässä kuoliaiksi. Tämä on merkittävä eläinsuojelullinen ongelma.

Ahma on erittäin uhanalainen laji. Sen kanta Suomessa on kasvanut viime vuosina. Silti esimerkiksi Ruotsissa ja Norjassa ahmojen pysyvä kanta on huomattavasti suurempi kuin Suomessa. Kannan kasvu on tapahtunut pääosin muissa osissa maata kuin poronhoitoalueella, joten on kestäväntöytä perustella ahmojen metsästyksen poronhoitoalueella kannan kasvuun vedoten.

Suomessa maksetaan vuosittain porotaloudelle miljoonia euroja korvauksia petovahingoista. Syksyllä 2016 julkaistussa tutkimuksessa kuitenkin todettiin, että lähes kolmasosa ilmoitetuista vahingoista ei näytä olevan petojen aiheuttamia. Petokorvauksia yritetään mahdollisesti saada myös poroista, jotka ovat kuolleet esimerkiksi nälkään. Mielestämme metsästyksen sijaan tulisikin keskittyä erävalvonnan ja petovahinkojen maastotarkastusten lisäämiseen, jotta petovahinkojen määrästä saadaan totuutta vastaava kuva. Näin myös petokorvausten kustannuksia saadaan todennäköisesti vähennettyä. Myös salametsästyksen estämiseen olisi panostettava nykyistä enemmän, sillä ahmoja metsästetään myös salaa.

Ruotsissa maksetaan petokorvauksia, jotka perustuvat alueen suurpetojen lukumäärään. Katsomme, että Suomessakin tulisi siirtyä korvausjärjestelmään, jossa poronhoitoalueella maksetaan reviirikohtaista, pentueisiin perustuvaa korvausta, kuten maakotkan kohdalla jo tehdään. Tämä on kestävä tapa niin ahmojen kuin poronhoitajienkin kannalta ja vähentäisi riskejä korvausjärjestelmän väärinkäytöstä.

Edellä mainittujen seikkojen vuoksi ahman metsästyksen poikkeusluvasta ei tulisi mielestämme sallia.

Luonnonsuojeluliitto Tapiola pitää hyvänä sitä, että asetusmuistiossa mainitaan nyt ilmoitusvelvollisuuden laajenevan myös metsähallituksen erätarkastajille. Niin ikään kiitämme myös, että tutkimustarpeita on tunnustettu, kuten sivulla seitsemän: ”Ahman vuorokausireittien pituudesta olisi kerättävä lisää aineistoa riistakolmioaineiston käyttökelpoisuuden parantamiseksi.” Muutoin asetusluonnoksessa tai ministeriön toimissa ei ole nähtävissä mitään muuta merkittävää kehitystä viimevuotiseen asetukseen verrattuna. Muistiossa keskitytään lähinnä valittelemaan keinojen vähäisyyttä etenkin ahman aiheuttamien petovahinkojen suhteen. Asetuksessa sallittaisiin viime vuotiseen tapaan kahdeksan (8) ahman vahinkoperusteinen metsästyksen poronhoitoalueella. Niin ikään Liitto moittii jälleen ministeriön suurta kiirettä. Lausuntoaikaa on varattu vain 17 päivää, toisin sanoen alle kolme viikkoa, mikä on erittäin moitittavaa sikäli, kun kyseessä on rauhoitettu, uhanalainen laji.

Liitto toteaa, että ahman elinvoimaisuuskehityksessä ei ole tapahtunut viime vuotiseen nähden merkittävää muutosta, joten tämä huomioiden viime vuoden vahinkoperusteinen kahdeksan (8) yksilön metsästyksen ja sen vaikutukset ahmakantaan sekä porovahinkoihin olisi tullut analysoida perusteellisesti ennen uusien lupien myöntämistä. Menettely olisi ollut varovaisuusperiaatteen mukaista, nyt analyysit loistavat poissaolollaan molemmista osa-alueista. Nämä ovat suuria puutteita. Vaikka ministeriö painottaakin sosiaalista ja taloudellista kestävyttä asetusmuistioissaan, ei ekologista kestävyttä kuitenkaan saisi jättää näin toisarvoiseen asemaan.

Vaikka ministeriö ilmoittaa, ettei kahdeksan (8) ahman kiintiö ole tavoite, se täyttyi viime vuonna. Tähän Liitto toteaa, että uhanalaisten lajien metsästäminen kiintiöllä ei ole metsästyslain 20§ mukaista: ”Metsästyksen on harjoitettava kestävä käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläimien kannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä.”

Asetusluonnoksen muistiossa esitetään myös harhaanjohtavasti ahman uhanalaisuusluokitus EU:n lajiraportoinnin, luontodirektiivin artiklan 17 mukaan alpiinisella vyöhykkeellä olevan suotuisa. Liitto huomauttaa, että Suomen alpiininen vyöhyke on kooltaan noin 6 % borealisesta vyöhykkeestä. Borealisella

vyöhykkeellä ahma on Suomessa luokiteltu: U1 (Unfavourable-Inadequate). Valtaosa kaavailusta metsästysalueesta rajoittuu pohjoiselle ja itäiselle poronhoitoalueelle, josta suurin osa on siis sellaista aluetta, jossa ahma on uhanalainen.

Asetusmuistiossa todetaan, että ”Ruotsi salli 19 ahman suojelumetsästyksen porovahinkojen vähentämiseksi vuonna 2015 Jämtlannin läänissä ajalla 10.10.2015–15.1.2016.” Ruotsin osalta voidaan todeta, että EU:n lajiraportin mukaan Ruotsissa on ollut tarkastelujaksolla 2007–2012 noin 670–830 ahmaa. Ahmojen yksilömäärä Ruotsissa on siis Suomeen nähden noin 3–4 kertainen. Tällä hetkellä Skandinavian ahmapopulaatio on yli 800 aikuista yksilöä. Maantieteellisesti Skandinaviaan kuuluvat Ruotsi ja Norja. Hallinnollisesti Suomi on oma yksikkönsä. Emme kai me voi jatkuvasti laskea suurpetopopulaatioitamme muiden valtioiden populaatioiden varaan? Ministeriön johtoajatus suurpetojen kannanhoidossa näyttäisi noudattelevan linjaa, että Venäjällä on susia ja karhuja, Ruotsissa ja Norjassa taas ahmoja.

Voidaan myös todeta viime talven lausunnon (29.1.2017) mukaan, ettei ahman biologiassa ole tapahtunut muutoksia: se on edelleen hidas lisääntymään, mikä tulisi huomioida ehdottomasti nykyistä paremmin.

Niin ikään muistiossa todetaan: ”Poikkeuslupien myöntö ahmojen tappamiseksi ahmatihentymäalueilla on kuitenkin mahdollista, mikäli muuta tyydyttävää ratkaisua ei ole, eikä ahman suotuisan suojelutason saavuttamista koskeva tavoite vaarannu sen luontaisella levinneisyysalueella.” Todettakoon, että alpiinisella tai borealisella alueella ei voida Suomessa varsinaisesti puhua ”ahmatihentymistä”. Yksilömäärä ei yksinkertaisesti riitä sellaiseen ilmentymään. Muita tyydyttäviä ratkaisuja Liitto esittää kohdassa 3.

Kansallisen suurpetopolitiikan kehittämisarvioinnissa 2014 (Kurki & Pohja-Mykrä) esitetään toimenpiteinä ahman osalta sivulla 43: ”Ahmojen siirtoistutuksia tulee jatkaa.” Asetusmuistiossa sivuilla 9–10 ministeriö kuitenkin esittää, että siirtoistutuksiin ei ole mahdollista ryhtyä. Pääasiallinen syy siirtoistutuksista luopumiseen on ilmeisesti ollut kuitenkin Eu-rahoituksen kariutuminen hankkeelle, vaikka ministeriö selittää sitä ”sosiaalisen kestävyys” puuttumisella. ”Sosiaalinen kestävyys” alkaa käsitteenä kärsiä inflaation, sikäli moninaisesti sitä tarjotaan selitykseksi. Aivan kaikkea epäonnistumista ja luopumista ei voida selittää ”sosiaalisella kestävyydellä” tai sen puuttumisella. Ahmojen siirtoistutukset, joista on aiemmin hyviä kokemuksia, tulee siis ottaa uudelleen valmisteluun.

Ahmojen tappamista perustellaan ahman aiheuttamilla mittavilla porovahingoilla. Viime talven vahinkoperusteisen ahmojen metsästyksen jälkeen YLE uutisoi 22.5.2017 seuraavaa: ”Poroja on kuollut ahmojen hampaisiin lähes entiseen tapaan, vaikka petoja vähennettiin poikkeusluvalla.” Sikäli on erikoista, ettei asetusmuistiossa esitetä mitään metsästyksen vaikutuksia porovahinkoihin, vaikka tällainen analyysi toimenpiteen tehokkuudesta tulisi ehdottomasti olla. Porovahinkojen suhteen on otettava ehdottomasti tarkempi ja tehostetumpi vahinkotarkastus käyttöön. Tutkija Mauri Niemisen raporttoiman mukaan porovahingoista ilmoitetaan liian hitaasti ja epätarkasti. Huomattavan pieni osa kaikista porovahingoista tarkastetaan ja Nieminen on raportoinut suoranaisia väärinkäytöksiä: ”Kahta vaadinta tarjottiin korvattavaksi kaksi eri kertaa, ja kaksi porotarhassa kuollutta poroa oli rahdattu maastoon petokorvauksia varten.”

Laskennalliset korvaukset LEX Halla ja vasahävikkikorvaus saattavat toimia jopa kannustimina väärinkäytöksiin. Ahmojen tappamisesta huolimatta uutisoitiin kesäkuussa seuraavaa: ”Poromies voi elää valtion maksamilla petovahinkokorvauksilla, myymättä juuri ollenkaan lihaa kuluttajille.” Yhden poromiehen saama petokorvaus voi olla jopa yli 150 000€ vuodessa.

Koko korvausjärjestelmä tulisi uudistaa perinpohjaisesti ja siirtyä mieluummin kannustinjärjestelmään, joka suosii näiden uhanalaisten eläinten hengissä pysymistä. Petokorvaukset ja tappoluvat ovat jopa kaksinkertainen hyvitys petovahingosta. Kurki & Pohja-Mykrä toteavat ”Asialistalla ahma” -julkaisussaan (S.93): ”Ruotsissa ahmavahinkojen korvaus poronhoitoalueella on jo vuodesta 1996 saakka määrittynyt kullakin saamelaisalueella elävien ahmojen poikastuoton mukaan. Saamelaisalueiden on mahdollista saada myös lisäkorvausta, mikäli alueella pyritään ennaltaehkäisemään suurpetojen aiheuttamia vahinkoja.” Kuten edellä todettu, EU:n lajiraportoinnin mukaan Ruotsissa oli arviointijaksolla 2007–2012 noin 670–830 ahmaa. Niin ikään poronhoitoalueen etelärajan siirtäminen pohjoisemmaksi ei helpottaisi ainoastaan suurpetojen tilannetta, vaan siitä hyötyisi suuresti myös metsäpeura, jonka Life-hankkeeseen liittyvät palautukset ovat juuri käynnistyneet.

Ottaen huomioon, että ministeriö tavoittelee 500 000€ säästöä kahdeksan (8) ahman tappamisella, on suurempi säästö mahdollista saavuttaa edellä mainituin vaihtoehtoisin toimin. Lisäksi vaihtoehtoisten toimien vaikutukset ovat pitkäaikaisia, mihin tulisi tavoitteissa pyrkiä. Toimenpiteisiin resurssointi ja panostus kertaantuu useana vuotena. Metsäpeura-hankkeelle myönnetty 5 miljoonan euron rahoitus kattaa pitkäaikaisen tarhauksen ja seurannan. Ahmoja ei varsinaisesti tarvitse tarhata, joten niiden siirtäminen

järjestyy huomattavasti pienemmillä kustannuksilla. Alkujaan kaavaillun 10–15 yksilön siirtäminen pois poronhoitoalueelta vahvistaisi myös geneettistä monimuotoisuutta eteläisessä Suomessa. Noin 15 yksilön siirrolla saadaan laskennallisesti noin miljoonan euron säästö porovahingoissa. Poronhoitoalueen petovahinkojen tehostetulla tarkastuksella ja valvonnalla voidaan saavuttaa jopa useiden miljoonien eurojen säästö.

Liitto esittää, että poikkeuslupametsästyksen sijaan toteutetaan vaihtoehtoiset toimet, jolloin saadaan aikaan jopa tosiasiallista säästöä.

Suomen luonnonsuojeluliiton mielestä asetusesitykseen liittyy vakavia biologisia ja oikeudellisia ongelmia. Metsästykselle on myös muita tyydyttäviä vaihtoehtoja, jotka tekevät poikkeusluvista turhia ja lainvastaisia. Viimevuotinen asetus johti myös kahden ahmanaaraan tappamiseen, mikä tulee estää jos lupia vielä myönnetään. Lisäksi ahman suojelua tulee kehittää myös muilla keinoilla.

Biologisesti ahmakanta ei ole kestävällä tasolla vaan laji on tuoreessa nisäkkäiden uhanalaisuusarvioinnissa (2015) erittäin uhanalainen. Tämän arvioinnin mukaan Suomen kanta ei saa niin paljoa täydennystä naapurimaista, että sen uhanalaisuusluokkaa olisi voitu sen takia laskea.

Ahma lisääntyy erittäin hitaasti, ja lisääntymisikäisten naaraiden tappaminen voi heikentää kantaa. Boreaalissa vyöhykkeellä laji on epäsuotuisassa suojelun tasossa. Alpiiniselläkin vyöhykkeellä kahdeksan ahman tappaminen voi vaikuttaa suojelutasoon, jos se kohdistuu lisääntymisikäisiin naaraisiin. Lisäksi pitää ottaa huomioon viime vuoden metsästyksen kumulatiiviset vaikutukset.

1) Asetuksen perusteet ovat tänä vuonna samat kuin viime vuonna, mikä tarkoittaa yhteensä jo $8 + 8 = 16$ ahman tappolupaa. Tämä on ongelma myös suotuisan suojelutason kannalta.

2) Natura-säädöksiä ei ole mainittu koko muistiossa, mikä on selvä puute. Natura-alueiden oikeudelliset velvoitteet tulee huomioida myös MMM:n asetuksessa ja muistiossa. Muussa tapauksessa on todennäköistä, että tappolupia tullaan myöntämään viime vuoden tapaan myös Natura-alueille, joiden suojeluperusteena on ahma. Viime kevään valituksessamme Pohjois-Suomen hallinto-oikeudelle arvostelimme tätä laajasti, eikä oikeuden päätöstä ole vielä tullut. Jos asetusta tarkastellaan luontodirektiivin 6.2 artiklan ja sen täytäntöön panneen LSL 64 a §:n näkökulmasta, ne edellyttävät asetukselta perusteita että poikkeusluvut eivät merkittävästi heikentäisi Natura-alueiden luonnonarvoja. Asiaa ei voi jättää riistakeskuksen poikkeuslupien varaan. Mikäli asetus annetaan, luvat pitää alueellisesti rajata Natura-alueiden ulkopuolelle.

3) KHO:n ennakkoratkaisupyyntö KHO:2017:182 uuden poikkeusluvista sisältää useita kysymyksiä, jotka soveltuvat myös ahmoihin. Näitä ovat mm.

- a) suotuisan suojelutason alueellisen arvioinnin edellytykset,
- b) voidaanko lupa myöntää ellei suojelutaso ole suotuisa,
- c) muun tyydyttävän ratkaisun sisältö.

- Vaikka ahma ei ole luontodirektiivin IV a -liitteen laji, kansalliset metsästyslain edellytykset ovat verrattavissa direktiivin edellytyksiin. Tämä todetaan myös muistiossa. Muistiossa todetaan lisäksi, että poikkeuksen edellytys ei ole se, että suojelutaso on suotuisa, vaan riittää jos sen saavuttamista koskeva tavoite ei vaarannu. Tämä on ristiriidassa KHO:n ennakkoratkaisupyyntöä kanssa, jossa yksi kysymys on tämä: "Onko mahdollista, että luontodirektiivin 16 artiklan 1 kohdan edellytykset poikkeuslupan myöntämiseen täyttyvät siitä huolimatta, että lajin kannan suojelun tasoa ei asianmukaisen arvioinnin jälkeen voitaisi pitää direktiivissä tarkoitetulla tavalla suotuisana?"

- Jos vastaus edelliseen kysymykseen on myöntävä, minkälaisessa tilanteessa tämä voisi tulla kysymykseen?" Miksi KHO kysyisi asiaa EUTI:lta, jos tilanne olisi kuten MMM väittää?

Tässä tilanteessa on perusteltua jättää koko asetus antamatta, koska se sisältää liikaa tulkinnanvaraisia kysymyksiä.

Muita tyydyttäviä vaihtoehtoja metsästykselle

1) Tehostetaan vahinkojen tarkistamista

Käsityksemme mukaan ahman porovahinkoja liioitellaan, vaikka vahinkojen sähköinen ilmoittaminen Riistavahinkorekisteriin on parantanut tilannetta.

Ahman metsästyksen sijasta kannattaisi panostaa porovahinkojen tarkistamiseen maastossa. Näin on saatu ennenkin aiheettomia hakemuksia karsittua ja korvausrahat riittämään.

2) Porokorvausten rahamäärän tarkastaminen

Todellinen ongelma ei ole ahmojen syömien porojen määrä vaan porovahinkokorvausten voimakkaasti korotettu hinta. Korvauksien tuntuva nostaminen ei ole johtanut siihen, että ahman hyväksyttävyyttä olisi parantunut vaan päinvastoin vielä lisäksi halutaan tappolupia.

Rahakysymys on täysin ihmisten eli yhteiskunnan sisäinen asia. Sen ratkaisemiseksi ei tarvitse tappaa ahmoja.

Jos todellisia vahinkoja on paljon, Luonnonsuojeluliitto on valmis puolustamaan tarvittaessa myös määrärahojen korotusta. Jos petokorvausten määrän nosto edellyttää notifiointia EU:lle, Luonnonsuojeluliitto on valmis tukemaan asiaa Komission suuntaan.

3) Ahmojen tappamisen sijaan niitä kannattaa siirtää

On parempi siirtää ahmoja poronhoitoalueen eteläpuolelle kuin tappaa niitä. Imettävää naarasta ei kuitenkaan pidä edes siirtää. Ahma ei ole aiheuttanut kiistoja alueilla, joille ne ovat luontaisesti siirtyneet.

4) Reviiripohjainen korvausjärjestelmä kokeiluun

Paras, yksinkertainen ja kaikille helpoin ratkaisu siihen on esitetty reviiripohjainen korvausjärjestelmä. Reviirikohtaista korvausjärjestelmää voitaisiin kokeilla pahimmilla ongelma-alueilla tappamisen sijasta. Kokeilussa voitaisiin testata suurpetojen ja porovahinkojen määrää sekä korvausten riittävyyttä. Tätä kokeilua tulee kiirehtiä. Jos kokeilu vaatii säädösmuutoksia, niiden valmistelu on välttämätöntä aloittaa.

Lupaehdoihin selkeyttä, lupia vain riistahallinnon ammattilaisille ja kokonaiskuolleisuus hallintaan

Ahman ja suden poikkeuslupien käytössä on ammuttu ahmanaraita ja suden alfayksilöitä. Jos poikkeuslupia halutaan antaa, näihin ongelmiin on kaksi ratkaisua:

1) Jos tappolupia myönnetään, ahmanaraiden (ja vastaavasti susiasetuksessa suden alfayksilöiden) suojele tulee säätää yksiselitteisiksi ja velvoittaviksi lupaehdoiksi. Esimerkiksi ahmayksilö pitäisi nukkua ja varmistua siitä, että kyseessä ei ole lisääntymiskäinen naaras.

2) Ahman ja suden tappolupien käyttö on aika siirtää yksinomaan Suomen riistakeskuksen, Luonnonvarakeskuksen tai Metsähallituksen riista-ammattilaisille. Näin voidaan nykyistä paremmin varmistua, että pyynti kohdistuu oikeaan yksilöön. – Jos tämä vaatii muutoksia metsästysoikeuksia koskeviin säädöksiin, luvat voidaan rajata valtion alueille kunnes yksityismaita koskevat säädökset saadaan valmiiksi. Samalla tulee ratkaista myös pannoituslupia koskeva ongelma, joka liittyy metsästysoikeuksiin.

3) Asetuksessa ei ole samanlaista ahman ihmisen aiheuttamaa kokonaiskuolleisuutta säätelevää säädöstä kuin susiasetuksessa. Jos asetus annetaan, sen 3 §:ään tulee lisätä: "Edellä 1 §:ssä säädettyyn määrään luetaan poliisin määräyksellä poistettut, liikenteessä tai muutoin tietoon tulleet kuolleet ahmat."

Ahman suojelun muita kehittämiskeinoja

1) Kestävin ratkaisu eteläisen poronhoitoalueen muidenkin suurpeto-ongelmiin on siirtää poronhoitoalueen etelärajaa pohjoisemmaksi. Esimerkiksi Hallan ja Hossa-Irnin paliskuntien poronomistajille tulisi maksaa

luopumiskorvauksia. Näin säästettäisiin pitkällä tähtäimellä paljon petokorvausvaroja. Samalla saataisiin lisää tilaa uhanalaisille suurpedoille ahmalle ja sudelle sekä metsäpeuralle.

2) Toissijaisesti jos poronhoitorajan etelärajaa ei nosteta, tulee eteläisten paliskuntien vapaata laidunnusta rajoittaa ja niille asettaa tarhauspakko. Petokorvauksia maksettaisiin silloin ainoastaan tarhan sisäpuolella tapahtuneista vahingoista. Huomattakoon, että myös MTK on tehnyt esityksen tällaisista muutoksissa eteläisellä poronhoitoalueella.

3) Salametsästyksen valvontaa, petovahinkojen maastotarkastusta ja ahmatutkimusta tulee tehostaa. Luvallisen metsästyksenkin valvonta on mahdollista, koska asetuksen alueella on vain kolme Metsähallituksen erätarkastajaa. Poronhoitoalueelle olisi korkea aika perustaa eräpoliisin virkoja.

4) Pohjoismaista yhteistyötä suurpetojen suojelussa kannattaa kehittää. Ahman suojelun edistämiseksi olisi erittäin tärkeää saada uusi LIFE-hanke toteutettua. Sillä voitaisiin selvittää lisää myös tulevia mahdollisia ahman siirtoalueita sekä tehdä ahmavalistusta. Tässä Luonnonsuojeluliitto voisi piireineen ja yhdistyksineen olla mukana.

5) Alueellista yhteistyötä kannattaa kehittää ottamalla ympäristöjärjestöt mukaan alueellisiin riistaneuvostoihin. Syyksi siirtojen vastustamiseen ei riitä, että asioita on käsitelty alueellisissa riistaneuvostoissa, joissa ei ole ympäristöjärjestöjä.

Yhteenveto

Luonnonsuojeluliitto vastustaa jyrkästi ahman rauhoittamisesta poikkeamista ja poikkeuslupien myöntämistä. Esitetyllä metsästyksellä on toisaalta vakavia biologisia ja oikeudellisia ongelmia sekä toisaalta muita tyydyttäviä vaihtoehtoja. Viime talven kokemukset osoittivat, että asetus ja lupaehdot olivat riittämättömät suojaamaan naaraita. Ahman suojelua voitaisiin edistää yhteistyöllä monella muulla tavalla, joiden etsinnälle antaa tukea myös yli 14 000 hengen ahma-adressi.